

امپرياليزم

د ځوانانو لپاره

ليکنه: محمد رضا قرباني
پښتو ژباړه: خسرو گل سرخي

يادونه

ملګرو! ياد کتاب چې د ايراني ملګري ښاغلي محمد رضا قرباني لخوا په ۱۳۵۹ کال کې کښل شوی دی؛ د هغو ځوانانو او کسانو لپاره چې د لومړي ځل لپاره غواړي د مارکسيستي ادبياتو په ځانګړي ډول د مارکسيستي سياسي اقتصاد سره بلدتيا ومومي، خورا ګټور تمامېږي. همدارنګه ياد کتاب د سياسي اقتصاد د پيچلو مسائلو او د زيارکښانو د لومړي مشر ملګري مارکس په [کپيټال] نومې کتاب باندې د لائنه پوهېدو په موخه نسبتاً اغېزمند تمامېدئ شي او دا چې يادکتاب د ډېر ساده او هوسا متن لرونکی دی نو د هيواد ټولو ځوانانو بالخصوص هغوی ته چې غواړي په لومړي ګام کې خپل هيواد د امپرياليزم له وحشي جبره او په دويم پړاو کې د هيواد او نړۍ زيارکښه طبقه د پانګې له څخه وژغوري د علمي قطب نما پحيث ورته د لوستلو توصيه کوم.

البته په دې برخه کې يوې موضوع ته لنډه اشاره کوم؛ هغه دا چې په ياد کتاب کې د نرخ سود(د ګټې نرخ) اړوند يو ژوندي مثال وړاندي شوی دی خو په تاسف سره چې د مثال دويمه برخه له يو څه نيمکرتيا او ترکومه چې زه انګېرم له يو لړ حسابي ستونزو سره هم مخ ده چې د سمولو په موخه مې ډېره هڅه وکړه خو ونه توانېدم چې ياده برخه لکه څنګه چې بايد وي اصلاح کړم نو د همدې لپاره مې د ياد مثال په لومړۍ برخه چې تر ډېره د متن مفهوم تر لوستونکو رسوي، بسنه وکړه... چې په راتلونکې کې به حتماً دا تشه له منځه يوسم...

د دې کتاب پورته مثبتو ځانګړنو ته په کتو سره وایم چې که ملګری قرباني ژوندی وي له همدې ځايه ورته سور سلام او که له نړۍ څخه يې سترګې پټې کړي وي نو پاک روح ته يې ډېر ډېر درودونه استوم... او په پای کې د ملګري لال پاچا پټنګ څخه په ټوله واقعي خلقي مينه مننه کوم چې د ياد کتاب د پښو ژباړې په سمونې او ټاټپلو کې يې نه ستړي کېدونکې مرسته راسره وکړه...

خ - کلسرخي

کال ۱۳۹۹

سهار وختي د کلي خلک يو يو د خپل ورځني کار په موخه له خپلو کورونو څخه بيرون ته راوتل، هتيوالو د خپلو هتيو دروازي پرانيستلې او د ميزونو تر شا د پېرېدونکو په تمه ناست ول. ښځې او ماشومان د وچې ډوډۍ د اخيستلو په موخه د نانوايي لور ته تلل او بيا د پنير، شيدو او نورو اړتيا وړ توکو رانيوللو لپاره د څو نورو هتيو لور ته چې هلته موجود ول، ورتلل.

په دې وخت کې سړۍ هم له کوره دباندې راووت، خو هغه بار چې د ده په اوږو ؤ، داسې معلوميده چې د سفر هوډ لري. د هغه څيره ټولو ته د پيژندلو وړ وه. کله چې هغوی د ده په اوږو بار وليد مخې ته راغلل او په گډه سره يې وويل: له څيره؟ سړي ځواب ورکړ: د آزادۍ ښار ته ځم.

خلک چې له پخوا نه د دې ورځې په تمه ول خوښ او ترې را چاپېر شول او ده ته ئې د برياليتوب هيله وکړه. سړي د آسمان په لور وکتل، دا چې آسمان شين او ځليدونکی ؤ نو نوموړي د رضايتم په موخه مسکا وکړه، سړي ښکته او پر خپله مخه روان شو.

خلکو چې د هغه په لوري د مهربانی او امید نظر درلود څنگ ته شول او نوموړي ته یې لار پرانیستله.
سړي کلی شاته پرېښود او څنگله ته ننوت خوله یو څه مزل وروسته ناڅاپه له یوه وړي لېوه سره مخ شو.

لېوه چې تیاره مړی وموندله ژبه یې په شونډو تېره کړه او وویل: ای څلمیه! ځان دې د مرگ لپاره تیار کړه، ځکه غواړم چې
ودې خورم.

سړي: وویل ما څه کړي دي چې غواړي ومې خوري.

لېوه: تا کوم کار نه دی کړی خو زما خوی همداسې دی چې د لوړې په وخت کې انسانان او نور څاروي ښکار او خپله کیدنه
پرې مړه کړم.

سړي وویل: ته ډېر بې رحمه یې.

لېوه وویل: زما گناه څه ده؟ زه لوړې بې رحمه کړی یم.

سړي وویل: خوزه داسې یوه هیله لرم چې باید ورته ورسېږم.

لېوه وويل: هغه هيله څه ده؟

سړي وويل: آزادۍ ته رسېدل. هوزه غواړم چې د آزادۍ ښارته ورسېرم او خلکو ته آزادۍ راوښم.

لېوه وويل: اوس چې داسې ده نو زه په يوه شرط ستا له خوړو څخه ډډه کوم او هغه دا چې زما لپاره به هم آزادۍ راښيي، که دا کار وکړي زه په آرامه سره کولۍ شم چې پرته د شپانه او د هغه د سپيوله وېرې د مړانو په رمه حمله وکړم.

سړي قول ورکړ چې لېوه ته به آزادۍ اخلي او بيا يې خپله لار ونيوه، لمر د ونوله ښاخونو خپله رڼا ځلولوه. د سړي د گامونو غبر د مرغانو په آوازونو کې ورکيده. نيمه ورځ وه چې ستړۍ او ستومانه د ونو په منځ کې د دمې لپاره کښېناست، ډوډۍ او پنېرې نوشيچان کړل، را ولاړ شو او خپله لاره يې ونيوله چې ناڅاپه هوسۍ مخته ورغله.

هوسۍ وويل: ته هماغه سړۍ يې چې د آزادۍ ښارته ځي؟

سړي ځواب ورکړ: هو. خو ته له کومه پوهېږي؟

هوسۍ وويل: هغه مرغه چې سره ملگري يو دا خبره تر ما راوړسوله.

سړي وويل: مرغه له کومه پوه شو؟

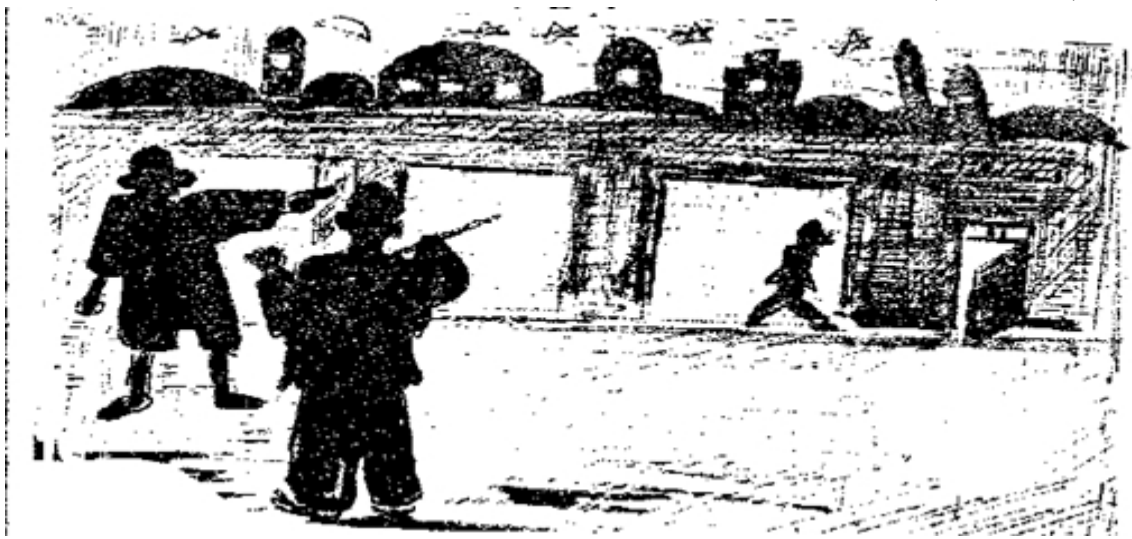
هوسۍ وويل: له لېوه سره يې ستا خبرې اوريدلي دي.

سړي نورې خبرې ونه کړې او څرنګه يې چې غوښتل حرکت يې وکړ، هوسۍ ورته وويل، وعده راکوې چې ما ته به هم آزادۍ اخلي؟ سړي د هوسۍ غوښتنې ته پام ونه کړ، هوسۍ ورته وويل هماغه لېوه چې تا سره يې خبرې کولې زما آزادۍ يې سلب کړي او زما ژوند يې تريخ کړی. زه د هغه د نه خوشي کېدو په موخه آزادۍ غواړم.

د سړي زړه د هغې په حال وسوځيده او قول يې ورکړ چې آزادۍ به ورته اخلي او خپلې لارې ته يې دوام ورکړ.

د لمر لوېدو په وخت د ځنګله پای ته ورسېده، آسمان پاشلو ورېځو نيولی ؤ په سختی سره يې د تې سرتې ځان ورساؤ. ښار په ښه توګه سره ښکارېده، بار يې په ځمکه کېښود او خپله کېناست تر څو لږ آرام وکړي.

وروسته له یوڅه مودې کله چې تیاره شوه پاڅیدو او له تې نه د ښار په لور وخوځید، د ښار مغازې یوه په بله پسې بندیدلې او په لارو کې تک راتګ کمېدو.

له کړکيو د څراغونو رڼا له ورايه برينښيده. سړي له يوه لاروي نه وپوښتل: چيرته کوئ شم چې آزادی وپېرم؟ لاروي ځواب ورکړ، ټول دکانونه يې لري.

بل سهار په داسې حال کې چې درې بستې يې په لاس کې وې د خپل ښار په لور روان شو، آزادی مخکې له مخکې بسته بندي شوي وې. يوه بسته يې د ځان او خپلو ښارمندانو لپاره، يوه د هوسۍ او بله هم د لېوه لپاره وه، ځنګله ته ننوت له ونو ورتبر شو او هغه يې غوټه غوټه تر شا پرېښودې وروسته له ډېر پلي مزل څخه تر هوسۍ ورسېدو. يوه بسته يې هغې ته ورکړه.

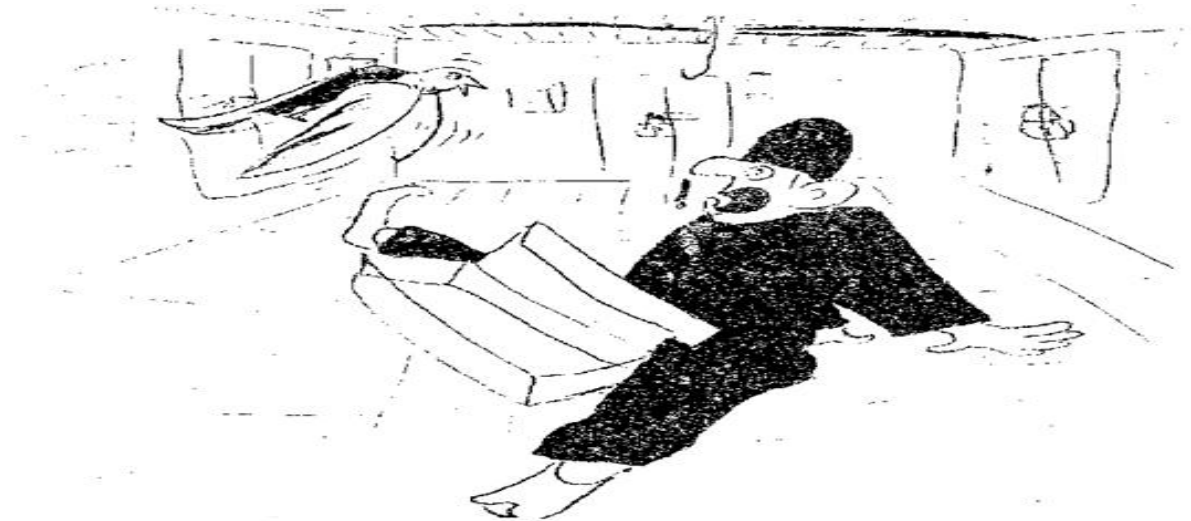

لاره کې لېوه هم خپله د آزادی بسته ترلاسه کړه.

وروسته له هغې په ډېرې چټکۍ سره یې د خپل ښار په لور کامونه واخیستل او ښار ته ورسېده، یو ځلې د کور په لور لاړ کړکی او وروڼه یې وټول ترڅو د بستې د سر په خلاصولو سره آزادۍ ونه تېښتي له ډېرې لیوالتیا وروسته یې د بستې سر خلاص کړ. کورې چې یو مرغه له بستې را بهر او په پنجرې کېناسته، سړی کوته په غاښ شو چې دا اوس څه ډول آزادۍ

ده؟

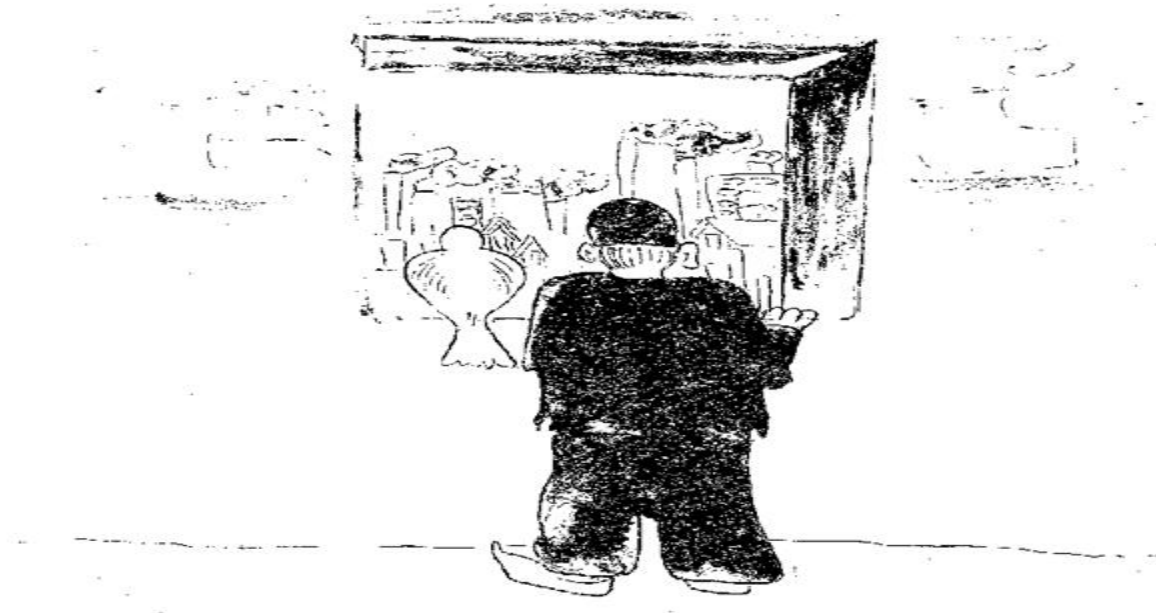
مرغه په خبرو شو او وپې ویل: دا ته دې آزادۍ پسې گرځې، خو هغه ښار ته چې ته تللی وې او ستا په خیال چې آزادۍ دې را ونیوله هغه هم د دې هیواد یو ښار دی. که هلته آزادۍ وی نو دلته به هم وه خودا چې په ښار کې مرغه ته آزادۍ ویل کېږي او هلته مرغان هم ډېر دي نوم یې د آزادۍ ښار گرځیدلی او بل دا چې کرانه دوسته آیا آزادۍ د پېرلو وړ ده؟

سړي وویل: آیا له دې پرته بله لار هم شته؟

مرغه وخنډل او وپې ویل: اول خودا ووايه چې ته د څه لپاره آزادۍ غواړې ترڅو زه هم دا درته ووايم چې څنگه باید تر آزادۍ ورسېږي.

سړي وویل: غواړم چې هغه خلکو ته ورکړم ترڅو له پانکوالو ونه ډار شي او آزادانه هر هغه څه چې وغواړي ووايي.

ريښتيا دا چې زموږ د هيواد خلك په ځانگړي ډول هغوی چې كارځانو کې كار كوي، سره له دې چې له سهاره تر ماښامه زيار باسي خو بيا هم ډېر بې وزله او وړي دي. سړي خبرې غوڅې كړې او د پنجرې لور ته راغی، پنجره يې پرانيستله او مرغه ته يې وويل هغه دودونه ويږي؟

مرغه وويل: هو.

سړي وويل: هغه د كارځانې دودونه دي. د ډېرو كارگرانو كورونه چې كندوالو ته ورته دي همالته دي د اولادونو لوبغالي يې په خاورو او چتليو کې دي. هغوی سره د ټولو زخمتونو چې گالي يې بيا هم تر ټولو ناداره او بې وزله دي. خو د كارځانو خاوندان پرته له كوم زياره د ښو مانيو او سترو حويليو لرونكي دي؛ ښه خواږه خوري او گران بيه مشروبات څښي لنډه دا چې ټول ژوند په عياشۍ او خوښۍ کې تېروي. دوی سره له دې چې ځانونه د كارځانو خاوندان گڼي د هيواد په ټولو چارو کې هم برلاسي دي. مثلاً يو له دغو پانگوالو څخه د هيواد ولسمشر هم دی چې هيڅوك يې په وړاندې خبرې نه شي كولاى هو گرانه مرغه! ما آزادۍ اخيسته تر څو يې زياركښې طبقې(كارگرانو)ته وسپارم چې آزادانه خپل رنځونه او غوښتنې بيان كړي.

مرغه وويل: هماغسې چې آزادي پيرل كېږي نه وركول كېږي هم نه! آزادي بايد ترلاسه شي. د آزادي لپاره بايد شعوري مبارزه ترسره او وينه وركړل شي. لنډه دا چې د دې هيواد خلك به هله رښتيني آزادي او برابري ته ورسېږي چې له خپل هيواد نه د امپريالېزم لاسونه لندې كړي.

سړي پوښتنه وكړه: دا امپريالېزم بيا څه شئ دى؟

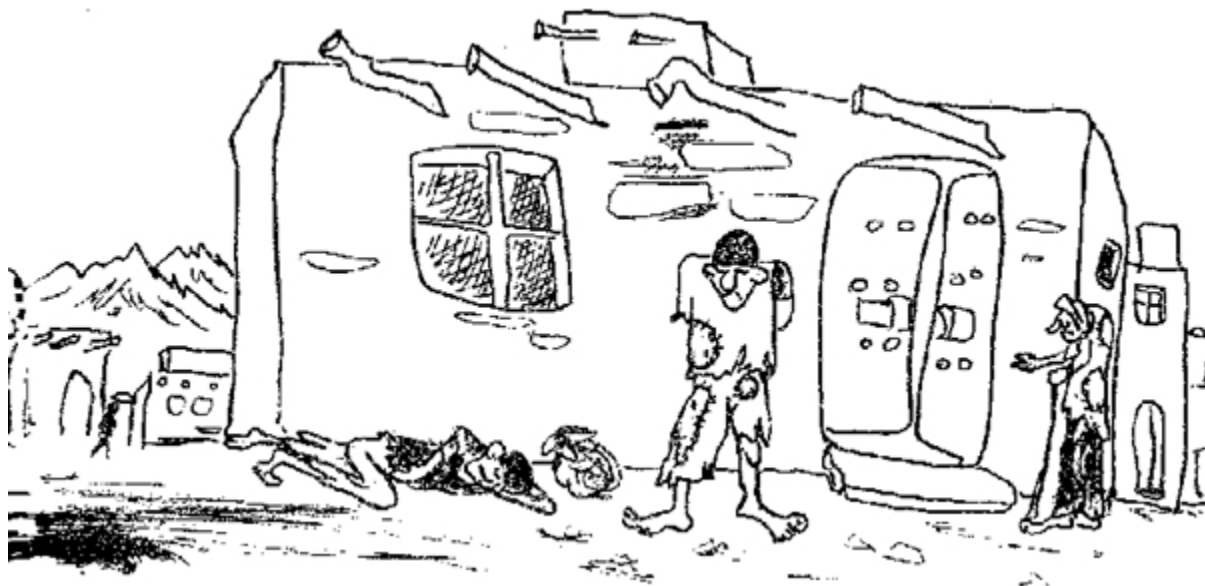
مرغه وويل: امپريالېزم د امپريال نه اخيستل شوى. امپريال يانې امپراطوري او د امپريالېزم مانا د امپراطوري څخه ملاتړ كولو ته وايي. امپريالېست هم هغه هيواد يا شخص ته ويل كېږي چې د امپراطوري پلوى وي. د امپراطوري نه موخه دا ده چې يوه حكومت ډېرې سيمې لاندې كړي وي او د هغو سيمو ملتونه دې ته اړ باسي ترڅو د حاكم حكومت تابع واوسي. نو په دې اساس د امپريالېزم ساده مانا په نورو هيوادونو يرغل او نړيوال توب دى. امپريالېزم هغه مارت ته ورته دى چې زرگونه سرونه لري پداسې حال كې ټول پوهېږي چې داسې كوم مار شتون نه لري خو زه دلته ځينې وختونه د امپريالېزم پرځاى د زرسري ماريادونه كوم.

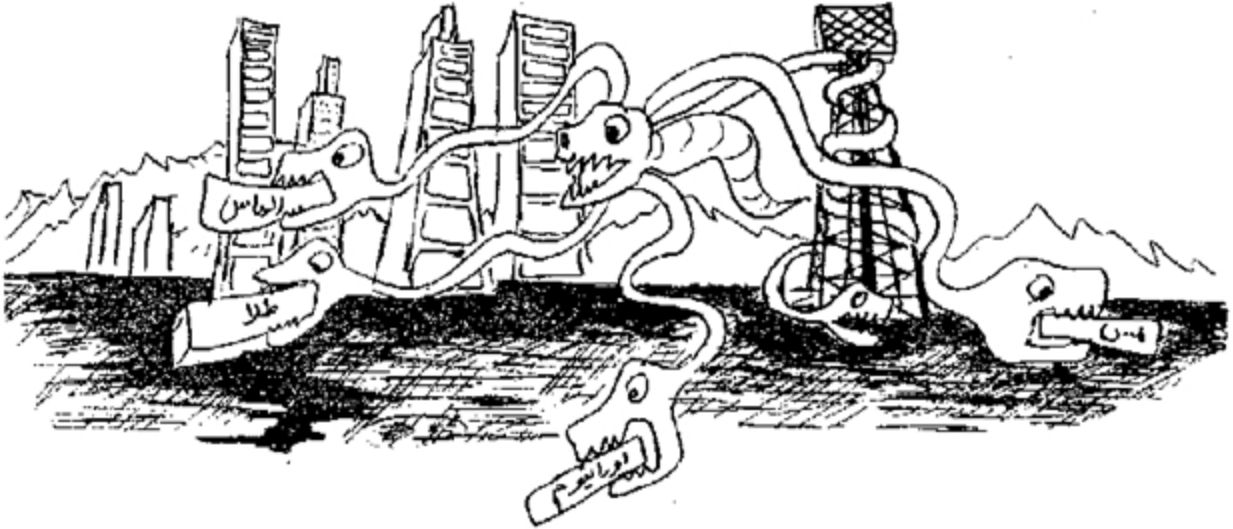
هغه د دې لپاره چې کله کله وکولئ شو د امپرياليزم اړوند په هوسا توگه سره خبرې وکړو. اوس راځو اصلي موضوع ته. زر سړی مار (امپرياليزم) په لومړيو کې زر نه بلکه د سرونو شمېر يې له سلگونو هم کم و. هر څومره چې يې عمر اوږدیده او ستړیده د سرونو شمېر يې هم ورسره ډېریده؛ چې بالاخره په انگلستان کې د مار د سرونو شمېر تر زرو ورسېده کله چې مار زر سړی شي په دې مانا چې زور شوی او د ژوند وروستی پړاو تېروي. سړي وويل: منظور دې دا دی چې زر سړی مار هغه ماردی چې زور شوی ياني امپرياليزم د پانگوالی (سرمایه داری) وروستی پړاو دی؟

مرغه وويل: هو د مار نه يې موخه پانگولي او له زر سړي مار څخه موخه امپرياليزم دی، نو کله چې پانگولی وده وکړي په پای کې خپل وروستی پړاو (امپرياليزم) ته کام ور اخلي. دلته ده چې پانگولی نوره زړه او مرگ ته نږدې شوي ده. سړي وويل: کولی شې چې د زر سړي مار توله کيسه راته وکړې؟
مرغه وويل: ما هم همدا غوښتل؛ البته که زغم يې ولرې. دا کيسه خوله په خوله زمور له پلرونو او ميندو تر مورېه را رسيدلي ده.

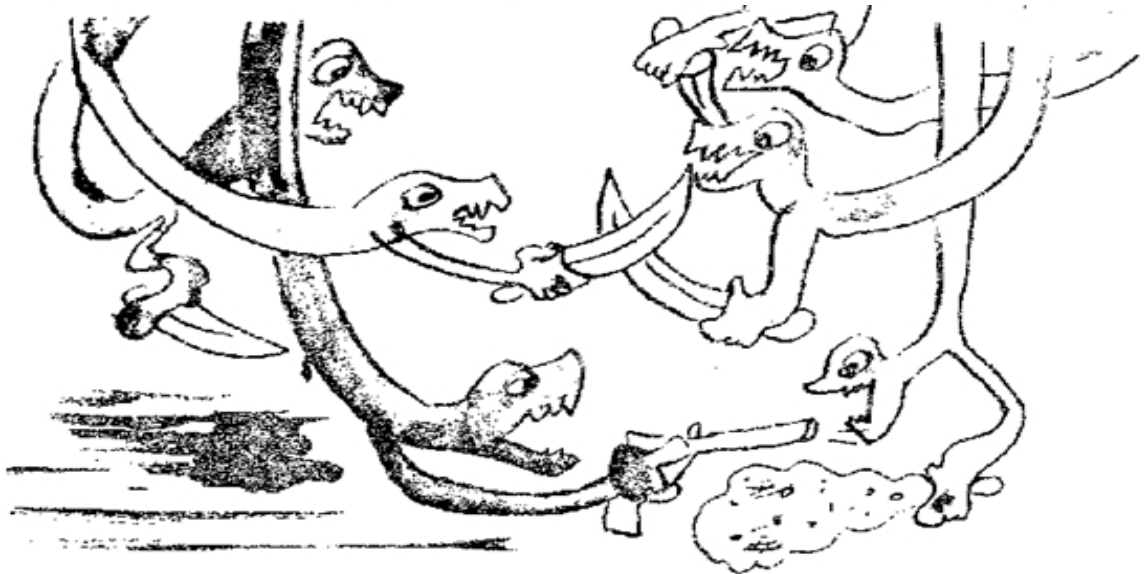
ول نه ول زما او ستا پرته نور ډېر څيزونه ول؛ پدې ځمکه ډېری هیوادونه شته چې هلته هم مارونه شتون لري، خو هغه وخت يو يې هم زر سړی نه و ترڅو چې له دې ډلې څخه په يوه هیواد کې د مار سرونه ډېر شول، البته تر زرو ونه رسېدل خو نور څه پاتې نه وو چې د زرو خاوند شي د دې هیواد خلک ډېر بې وزله ول کله چې به د له هغوی نه پوښتنه وکړه چې ولې ناداره او بې وزله ياست په ځواب کې به يې ويل: زمور قسمت همدا دی او د راتلونکې غوښتنه همدا ده!

او دې ته ورته نورې خبرې خو اصلي لامل يې بل څه و او هغه هم د همغه مار شتون و چې زر سړی شي. هو په هماغه هیواد کې ستر مار شتون درلود چې د هیواد ټول ثروت يې لکه سره زر، مس، آلماس، نفت او داسې نور ډېر څه يې لوتل او هر يو د ښه ژوند لرونکی و.

پاته دې نه وي سره له دې چې دا سرونه د يوه بدن غړي او مال وو او ټولو ته له يوه زړه وينه رسېده خو بيا هم په خپلو کې نه سره جوړيدل او هر يوه غوښتل چې ډېرې پيسې او ثروت ولري هغه و چې له يو بل سره په سيالی شول.

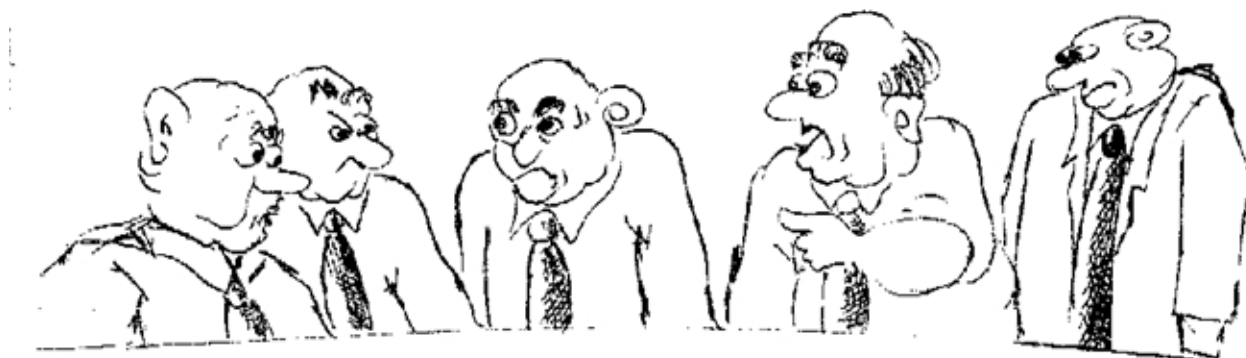

د مار په سرونو کې لس سره چې له نورو ډېر لوی ول، شتون درلود. د هغو کارگرانو شمېر چې د دې لسو سرونو څخه هر يوه لپاره يې کار کاوه نسبت د هغو نورو سرونو د کارگرانو شمېر ته چې هغوی ته يې کار کاوه زيات و. د ټولو کارگرانو شمېر شل زره تنه و له دې شلو زرو څخه لس زرو يې د لسو لويو سرونو لپاره کار ترسره کاوه او لسو زرو نورو کارگرانو د پاتې نورو سرونو لپاره يانې د ټولو کارگرانو نيمايي د لسو سرونو لپاره او نيمايي نورو د ۹۹۰ سرونو لپاره کار کاوه.

اوس ته خپله حساب وکړه چې کله د سرونو ترمنځ سيالی وې څرگنده ده چې لس لوی سرونه(لوی پانگوال) به ډېر تولید وکړي.

په واقعیت کې له نیمایي نه ډېر تولید شوي توکي د هغوی په لاس تولید شوي دي. لنډه دا چې وروسته له کلونو لس لوی سرونه دې پایلې ته ورسېدل: اوس چې زمونږ د ټولو له سيالی نه وروسته ټول تولید زمونږ منگولو کې راټول شوی ښه ده چې سره یو شو او سيالی تر شا پرېږدو. پدې ډول په آرامه سره کولی شو چې د خپلو توکو قیمت هر څومره چې زمونږ زړه غواړي لوړ کړو او خپل تولیدات کنترول کړو او هم ورو پانگوالو(ورو سرونو) ته چې لا اوس هم غواړي سيالی وکړي ضربه ورکړو.

هو هغوی لس سره ول چې ترمنځ یې جوړښت ډېر په آسانه سره ترسره شو بالاخره آزادې سيالی سره له دې چې د ټولني آرتياوې یې په نظر کې نه نیولې د دې لامل شوه چې تولیدات په یوه ځای کې سره راټول شي. د تولید داسې یو ځای ټولپدنه (د تولید تمرکز) په پراوېزه ډول انحصار رامنځته کړیاني دا چې آزاده سيالی په انحصار واوښته، دلته وه چې د مار د سرونو شمېر زرو ته ورسېد هغه دا چې پانگولی خپل وروستي پړاو امپریالېزم ته ورسېده.

ستر پانگوال د دې لپاره چې ټول تولید په خپل لاس کې واخلي هڅه یې کوله چې په چل ول سره واړه/کوچني پانگوال دې ته اړ باسي چې یا له هغوی سره یو ځای شي ترڅو له سیالی نه لاس واخلي او یا هم مات شي. د بیلکې په توګه د دې چل ول څخه یو څه داسې ؤ چې د تولید شویو توکو پیرودونکو او یا هم له ټولو پیرودونکو سره داسې تړون کاوه چې یوازې له دوی (ستر پانگوالو) څخه توکي واخلي یا مثلاً له کارګرانو سره یې داسې قرارداد تارې چې یوازې د دوی لپاره کار وکړي او یا یې هم په هر چل او نیرنگ سره د هغو خامو موادو چې فابریکه کې د توکو د تولید لپاره ورته اړتیا وي - ورو پانگوالو ته د هغو د رسیدو مخه - ډب کړي او دې ته ورته نور داسې کړه وړه.

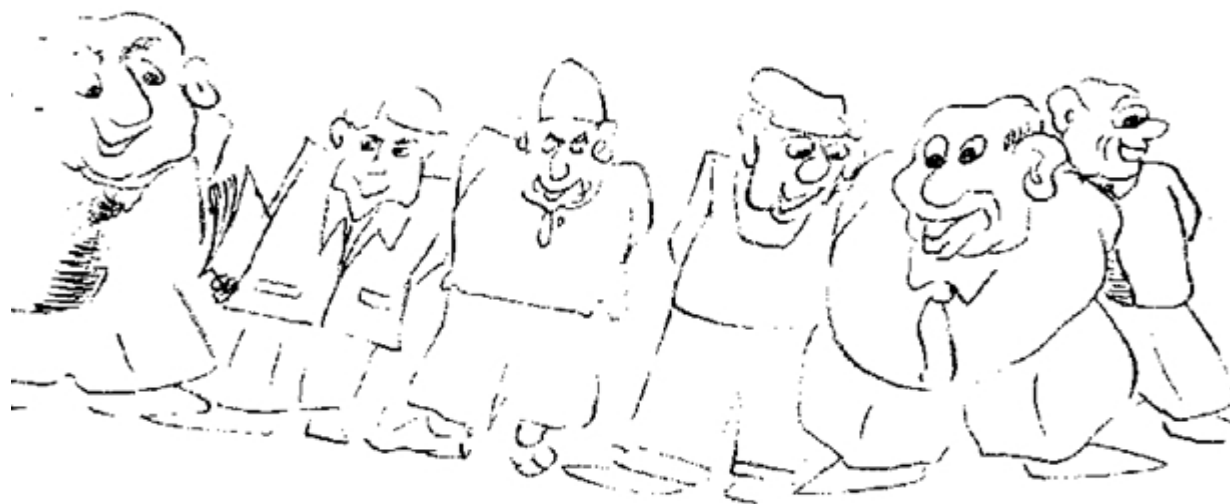
سړي وويل: واړه پانگوال په څه شکل له سترو پانگوالو سره یو ځای کېږي؟
مرغه وويل: واړه پانگوال له هغې پانکې سره چې د دوی په لاس کې وه په سهامي يا ونډه ییزو شرکتونو کې یې کېدون وکړ.
ياني یو یا څو ونډې یې واخيستي.
سړي وويل: زه د ونډه ییزو شرکتونو اړوند په څه نه پوهیږم مهرباني وکړه که شوني وي لږ ډېر او په ساده ډول په دې اړه راته خبرې وکړه.

مرغه وويل: وړاندې مې وويل چې د پانگوالو ترمنځ سيالي د دې لامل گرځي چې توليد په يوه ځای کې سره راټول شي. دا، په يوه ځای د توليد راټوليدل واړه پانگوال له ناوړه وضعیت سره مخامخوي.

پانگوال پوهېدل چې د يوه صنعتي يا سوداگريز شرکت د رامنځته کولو لپاره لويې پانگې ته اړتيا ليدل کېږي. ځکه چې که يو شرکت له کمې پانگې سره جوړ شي نه شي کولای چې دوام ومومي نو هغه وو چې د شرکت د رامنځته کولو په موخه يې لويه پانگه په نظر کې ونيوله دا پانگه يې په څو برخو وویشله مثلاً فرضوو چې د يو صنعتي شرکت د ايجاد لپاره لس زره افغانیو ته اړتيا ده. دا لس زره افغانی په لسو زرو برخو ويشي چې هره برخه يې له يوې افغانی سره برابره ده. اوس هر پانگوال د خپل وس په اساس يو يا څو برخو (ونډو، سهمونو) روپۍ ورکوي او د ونډې (سهم) يوه پاڼه ترلاسه کوي په دې شرکت کې بزگران هم کولای شي چې د ونډو خاوندان شي. هغوی کولای شي چې د يوې يا دوو افغانیو په ورکول سره د ونډپانو (سهم پانو) خاوندان شي.

سري وويل: نو ونډه ييز شرکتونه د بزگرانو په کټه دي؟

مرغه وويل: ظاهراً داسې ښکاري چې پانگوال حتی بزگرانو ته هم فرصت ورکوي چې پانگه اچونه وکړي.

سړي وويل: نو پرته له دې څه كيداى شي؟

مرغه وويل: ستر پانگوال هغه كار ته چې د دوى په گټه نه وي لاس نه ور وړي نو سل په سله كې دا هم يو چل دى. ستر پانگوال سره له دې چې واړه پانگوال له مخې لرې كوي د هغوى پانگه هم د ځان لور ته راكاري. روښانه ده چې په شركت كې ستر گډونوال ستر پانگوال دي. نو ځكه د شركت هر كاره او د واک خاوندان همدوى دي. هغوى دې ۹۰۰۰ افغانينو نه ډېره پانگه وركوي البته چې تل داسې هم نه وي كله كله ستر پانگوال د لسوزرو نه درې زره افغانى وركوي خو سره له دې هم د شركت واكمنان دي او پاتې نورو چې اوه زره افغانى پانگه يې وركوي ده هيڅ كاره هم نه دي او د هغوى پيسې د څو سترو پانگوالو لپاره كار كوي.

نه پوهيږم چې پام دې شو او كه نه؟ هغه دا چې ستر پانگوال له يوې خوا وړې پانگې(له ورو پانگو نيولي بيا د بزكرانو تر جزيي پيسو پورې) ځان سره تولوي، او له بلې خوا واړه پانگوال له خپلې مخې لرې كوي او د هغوى د سيالى مخه نيسي.

سړي وويل: هو خو يو څه ته چې زما پام نه شو هغه دا چې دوى وې له سيالى سره مخالف ول؟

مرغه وويل: لكه مخكې چې مې وويل، ستر پانگوال له نيمايي څخه ډېر توكي توليدوي ياني دا چې ډېرى توليد د دې سترو پانگوالو په لاس كې ؤ. اوس فكر وكړه چې ستر پانگوال هم ځواكمن او هم لوى دي ياني پانگه يې ډېره وه كه يې غوښتي واى چې يو بل سره سيالي وكړي پرته له زيانه به له بل څه سره نه واى مخ شوي.

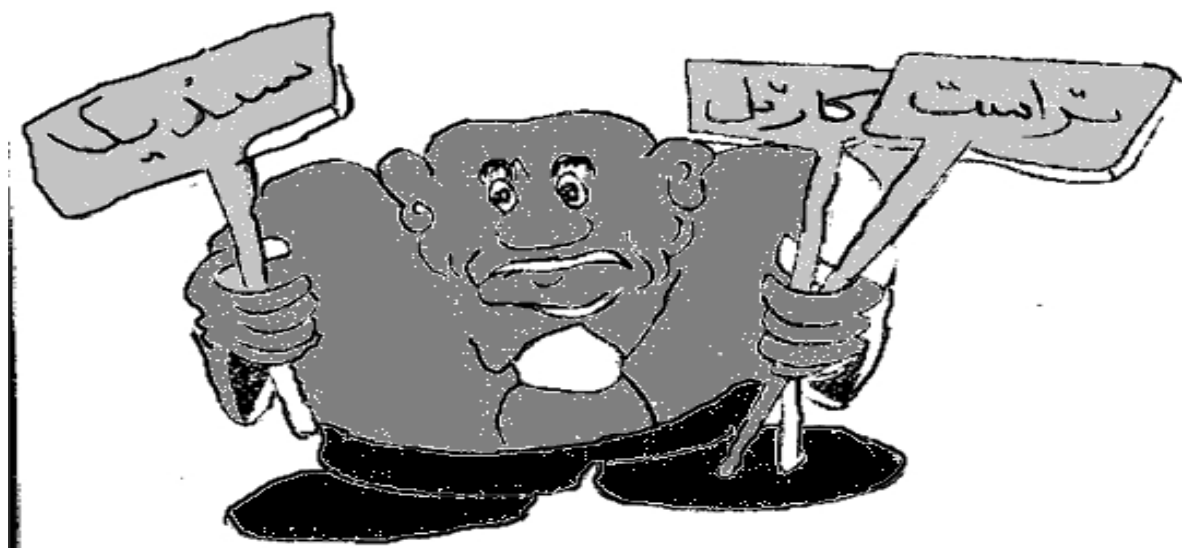
فرض كړه چې دوو پانگوالو ټوكر توليد كړى واى، او هريوه غوښتي واى چې توليد يې ډېر او په ښه بيه خرڅ شي نو د دې كار لپارې په سيالى لاس پورې كاوه د مثال په ډول يوه لوړه بيه او بل ټيټه بيه ورته ټاكله نو كورو: هغه يوه چې لوړه بيه ټاكلي وه ټوكر ورته په ځاى پاتې كيده او هغه يوه چې بيا ټيټه بيه ټاكلي وه هغه ښه كټه ونه كړه.

هغه و چې دوى د خپلمنځي جوړښت(سازش) او يووالي په فكر كې شول ياني داسې اتحاد يې يې تشكيل او پخپلو كې يې تړونونه وكړل چې په گډه سره د خلكو جيبونه خالي كړي له هغه وروسته يې د ټوكو بيه په خپله خوښه پورته وړه.

سړي وويل: هغوى بيه څنگه كنترولوله؟ او د توليد په انحصارولو كې يې څنگه مرسته كوله؟

مرغه ځواب وركړ: د كارټل، سنديكا، تراستونو او نورو په مرسته.

سري وويل: کارتل، سندیکا او ترست ياني څه؟

مرغه وويل: کارتل هغه تړون دی چې د سترو پانگوالو ترمنځ کېږي. کارتل د هغو توکو بيه او مقدار چې يوه فابريکه يې توليدوي، ټاکي.

د دې تړون په اساس د خرڅلاو بازارونه هم د سترو پانگوالو ترمنځ وپشل کېږي. کارتل د پانگوالو ترمنځ هغه اتحاد دی چې په خپله خوښه پرته له کوم خنډ نه د توکو بيه ماسيوا له دې چې بل څوک خپل توکي په ارزانه بيه خرڅ کړي، لور کړي.

سندیکا، هم د پانگوالو يو داسې اتحاد دی چې د کارخانو او شرکتونو د اړتيا وړ خام توکي چې هغوی د توليد لپاره ورته اړتيا لري، پيري او د يادو توليدو شوو توکو خرڅلاو هم د دوی په غاړه دی.

تراست، هم د پانگوالو اتحاديه ده چې واک يې ډېر دی. ځکه د هغو پانگوالو په خاطر چې په تراست کې يې گډون کړی د هغو د صلاح او کتې لپاره يو شرکت تعطيل (وځنډوي) او يا هغه له يوه ځايه بل ځای ته ولېږدوي.

هو ستر پانگوال د کارتلونو، سندیکاوو او تراستونو په وسيله خپل سيالان له منځه يووړل. هغو دې قراردادونو پوسيله واړه پانگوال تراستونو، کارتلونو او سندیکاوو ته رادننه کړل. هر چا چې نه غوښتل دې اتحاديو ته ننوځي او سيالی سره يې علاقه درلوده روښانه ده چې د هغوی وضعیت به څنگه ؤ. ورو پانگوالو نه غوښتل چې سيالی څنگ ته کړي او سترو پانگوالو سره يو ځای شي، سره له دې چې له شاتگ او ماتې سره مخ ول. خو آیا فکر کوئ چې انحصار به وتوانېږي تر څو په تمامه مانا سيالی له منځه يوسي؟ که داسې انکېری نو مطمئناً تېر وټي ياست ځکه چې انحصار په گلي ډول سيالی له منځه نه شي وړای. سمه ده چې ستر پانگوال د انحصار په مرسته توانيدلي چې د توکو په سرد سيالی په اساس د بې ټاکل له منځه يوسي خو د دې رقابت په له منځه وړو او انحصار په رامنځته کيدو سره د سترو پانگوالو ترمنځ چې متحد او خپل کې يې تړونونه کړي ول د خپلو توکو د ډېر توليد او خرڅلاو لپاره د ښو بازارونو د خپلولو او داسې نورو په سر نوي سيالی رامنځته شوه.

هو ګرانه ملګريه سيالي چې د توکو د تمرکز يا يو ځای راټولیدو او د انحصار د رامنځته کیدو لامل ګرځيدلي وه له منځه ولاړه خو نوي سيالی د سترو پانګوالو ترمنځ را ښکاره شوه.

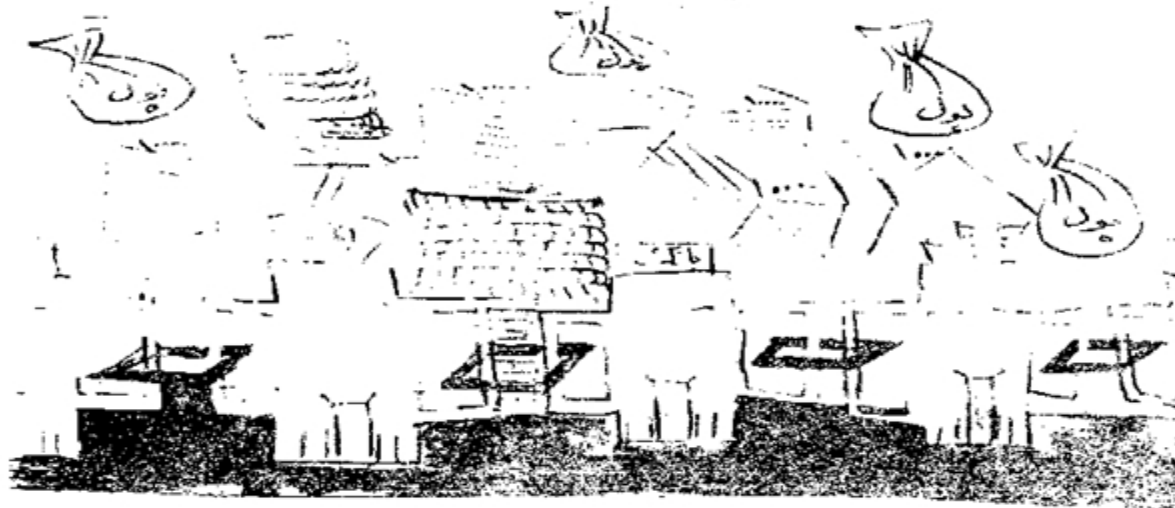
لا تر اوسه مې له ياده نه دي وتلي چې د انحصار او سترو پانګوالو سره د بانکونو د مرستې آروند هم يو څه درته روښانه کړم.

کله چې پانګوال خپله پانګه په کار اچوي د کټې لپاره بايد انتظار وباسي. دا کټه په يوه وار په لاس نه ورځي ځکه چې توکي په پراويزه ډول توليد او پلورل کېږي مثلاً يو پانګوال په نظر کې ونيسئ، چې سل زره افغانۍ پانګه اچونه يې کړي دوی غواړي چې د دې پانګې کټه هم په خپله پانګه ور اضافه کړي او همدارنګه خپلې فابريکې ته پراختيا ورکړي. خو آيا دا کټه په يوه ځل د ده لاسته ورځي؟

روښانه ده چې نه! ځکه هره ورځ چې څومره توکي توليديږي او پلورل کېږي هغومره کټه هم لږ لږ توليږي. فرضاً په ورځ کې زر افغانۍ کټه ترلاسه کوي خو هغه نشي کولای چې د يوې ورځې په کټې سره خپلې فابريکې ته پراختيا ورکړي. نو هغه ده چې په تمه کېږي ترڅو سل ورځې پوره شي او د خپلې پانګې ټوله کټه ترلاسه کړي نو بيا به پرې خپلې فابريکې ته پراختيا ورکوي. پدې توګه په سلو ورځو کې چې هره ورځ يو مقدار پيسې د پانګوال لاسته ورځي، بې لګښته پاتې کېږي او دا چې مصرف کړي يې نه دي هغه مقدار بانک ته سپاري.

ټول پانگوال دا کار کوي. نو اوس حساب وکړه چې هر پانگوال خپله بې مصرفه پانگه بانک ته ولېږدوي نو څومره ډېره پانگه به په بانک کې راټوله شوي وي. د سترو بانکونو په يووالي سره ډېره زياته پانگه ټولېږي. چې هغې ته د پانگې تمرکز ويل کېږي.

مخکې مو هم د ونډه ييزو شرکتونو پوسيله د وړې او لوېې پانگې د توليدو په آره خبرې وکړې. خو هغه څه چې روښانه دي؛ دا دي چې دا پانگې په بانکونو کې بې لگښته نه پاتې کېږي ځکه نور پانگوال ورته اړتيا مومي او د قرض په نامه يې له بانک اخلي او د يو څه مودې وروسته يې له ټاکلي گټې سره يوځای بېرته بانک ته سپاري. آرینه ده روښانه يې کړم چې بانکونه په لومړيو کې پدې شکل نه ول تقريباً پنځه سوه اتيا کاله پخوا لومړی بانک په ايټاليا کې پرانيستل شو او څرنګه چې سوداګری پراختيا وموندله په تدريجي ډول نورو ځايو کې هم بانکونه رامنځته شول او هغوی چې د بانکونو خاوندان ول دنده يې دا وه چې سمې پيسې له ناسمو بيلې کړي. په هغو وختونو کې بانکونه د پيسو د راکړې ورکړې مرکزونه ول خو نن ورځ دې پنځه سوه اتيا کاله پخوا نه توپير لري نن سبا د بانکونو دنده دا ده چې بې گټې پانگې راټولې او په کټه لرونکو پانگو يې واړوي. د پانگو راټوليدل (د پانگې تمرکز) له انحصار سره ستره مرسته گڼل کېږي او ده.

واضح ده چې دا تعريف په يوازې توگه د بانکونو د مهمو کړنو بيانوونکي نه دی نو اړينه ده تر څو دې ټکي ته اشاره وشي چې کله بانکونه بې گټې پانگه په گټه لرونکي پانگه اړوي او هغې ته لورئ/جهت ورکوي يانې په دې ډول ياده پانگه په گټه لرونکي پانگه اړوي چې د سيالۍ د ورکېدا سره مرسته کوي.

هو بانکونه همدا غواړي چې سيالۍ له منځه يوسي او په ځای يې هر څومره چې لازمه وي، انحصار په ډېرې چټکتيا سره د هغې ځای ناستی کړي. بانکونه د ونډه ييزو پانو پلورلو سره د ونډه ييزو شرکتونو په رامنځته کولو کې بې ساري مرسته کوي. پاتې دې نه وي چې د بانکونو ډېری مديران يانې د دې ونډه ييزو شرکتونو اداره کوونکي د بانکونو استازي دي.

سړي وويل: کولی شې چې په يوه يا څو بانکونو کې د پانگې د توليدو مثال وړاندې کړې.

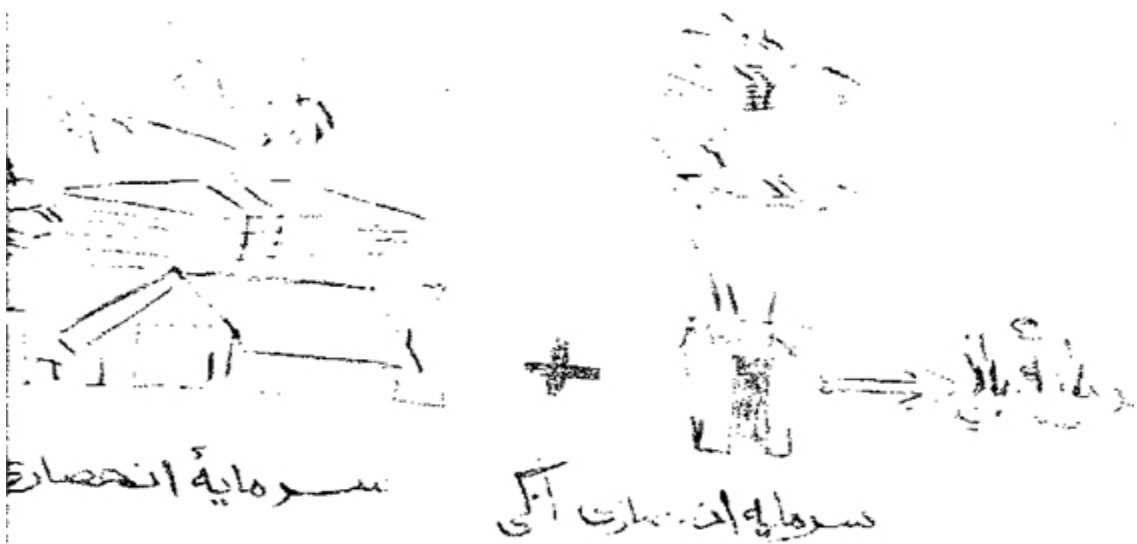
مرغه وويل: هو اته ويشت کاله پخوا په فرانسه کې له هرو سلو روپيو څخه شپږ شپيته روپۍ د شپږو لويو بانکونو پانگه يانې د هيواد ۷۷ سلنه پانگه په ۶ بانکونو کې توليده ۴ کاله وروسته د همغو ۶ بانکونو پانگه په هرو ۱۰۰ روپيو کې ۷۲ ته ورسېده او د سلگونو نورو بانکونو پانگه په ۱۰۰ کې ۲۸ روپۍ وې. د انګلستان هيواد په نظر کې نيسو، اتيا کاله پخوا د پنځو سترو بانکونو پانگه په ۱۰۰ کې ۲۸ يورو ته رسيدله او ۶۴ کاله پخوا په ۱۰۰ کې ۳۷ يورو د دې پنځو بانکونو پانگه تشکيلوله. د همدې پنځو بانکونو پانگه ۵۰ کاله پخوا ۷۳ يورو او پاتې ۲۷ سلنه د نورو سلگونو بانکونو پانگه جوړوله. څلور کاله مخکې ۸۵ سلنه پانگه د همدغو پنځو بانکونو او د سلگونو نورو بانکونو ۱۵ سلنه وه.

کورې چې څه ډول د وخت په تېرېدو سره پانگه په يوه ځای کې راتولېږي.

سړي وويل: کله چې ټولې پانگې په يوه يا څو بانکو کې تولېږي نو آيا واړه بانکونه له منځه ځي؟

مرغه وويل: يا خو لڅ منځه ځي او يا هم د سترو بانکونو د څانگو بڼه خپلوي. وړاندې مې وويل چې کله پانگې بانکونو کې تولېږي. ستر پانگوال د خپل کار او توليداتو د پراختيا او ډېرښت په موخه هغې پانگې ته اړتيا پيدا کوي. يانې صنعتي انحصاري پانگه (سترې کارخانې او صنعتي شرکتونه د سترو پانگوالو په انحصار کې دي) د انحصاري بانکي پانگې (سترې پانگې چې بانکونو کې تولېږي او په واقعيت کې د سترو بانکوالو په اختيار کې وي) سره ترکيب مومي، پدې توگه د صنعتي انحصاري پانگې او بانکي انحصاري پانگې د ترکيب (يو ځای کيدو) نه مالي پانگه منځته راځي.

مالي پانگه = انحصاري صنعتي پانگه + انحصاري بانکي پانگه

د صنعتي انحصاري او بانكي انحصاري پانگو تركيب كې لا روښانه كېږي چې ډېرى هغه پانگوال چې د بانكونو ټولې چارې د دوى په لاس دي او په يادو بانكونو كې د سترو مقامونو خاوندان دي په كارخانو او صنعتي شركتونو كې هم د لويو واكونو او مقامونو خاوندان دي (هر هغه څوك چې په يوه سهامي شركت كې ډېره پانگه ولري د ده واك، مقام او د كټي سلنه به هم له نورو كډونوالو ډېره وي).

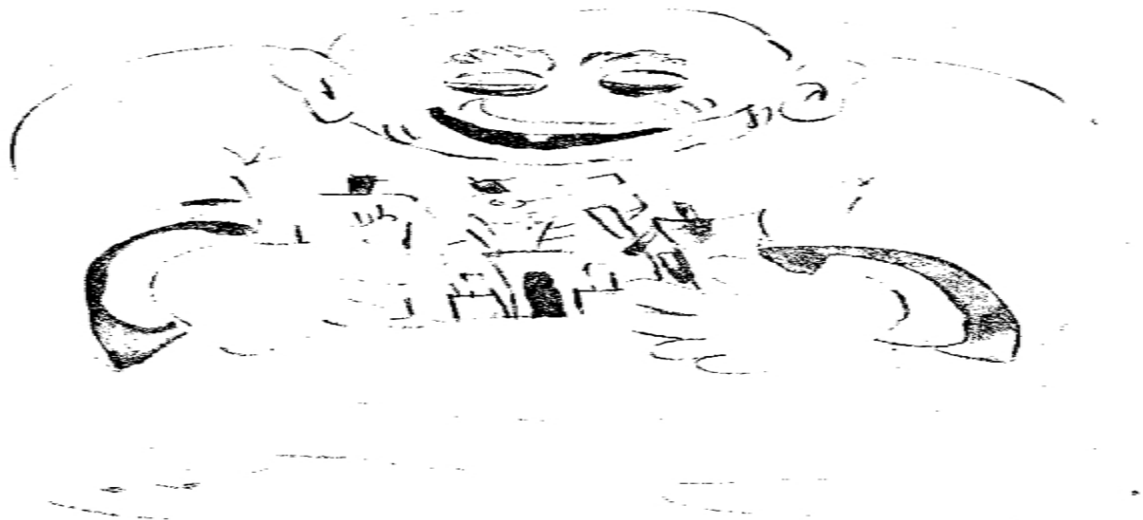
د بېلگې په توگه اويا كاله وړاندې په يوه هيواد كې درې بانكونه د ۱۸۰ صنعتي موسسو او ۲۲ شركتونو اداره كوونكي ول. پدې مانا چې دې درې بانكونو په ۳۸۰ شركتونو كې ستر مقامونه لرل او له بلې خوا ۲۵ لوى كارخانه لرونكي د دې بانكونو غړي او اداره كوونكي ول.

۵۰ كاله پخوا په همدې هيواد كې ۳۵ ستر كارخانه لرونكي د دوه لويو بانكونو غړي او اداره چيان ول. له يادو څرگندونو څخه روښانېږي چې څنگه بانگوالو په صنعتي او سوداگريزو شركتونو كې د مقامونو خاوندان او هم د كارخانو خاوندان په بانكونو كې د مقامونو لرونكي ول. تر ټولو ډېره دا روښانه شوه چې د بانكي انحصاري پانگې او صنعتي انحصاري پانگې څخه مالي پانگه منځته راغله.

ستر پانگوال د دې لپاره چې خپل عمر ډېر كړي، تبليغاتي دستگاوي (راډيو، ټلويزيون او داسې نور) پوليس او پوځ پخپل لاس كې واخلي. له تبليغاتي دستگاوو يانې راډيو، ټلويزيون، ورځپاڼو، خپرونو او داسې نورو څخه د خلكو د غولولو او مصروف ساتلو او د پانگوالى سيستم د تبليغ په موخه كار اخلي. همدارنگه له پوليسو او پوځيانو څخه د هر ډول غبرگون د ټكولو لپاره استفاده كوي.

ستر پانگوال چې شمېر يې زښت زيات كم دى، د ټول هيواد پانگه په لاس كې لري. له ځمكې، كښت، كانونو (سرو سپينو زرو، سرب، يورانيم، آلومينيم، نفت) څخه نيولې تر سترو كارخانو او سوداگريزو شركتونو پورې ټول د دوى ملكيت تشكيلوي. چې د دې پانگې د ساتلو په منظور پوليس، وسله وال ځواكونه او تبليغاتي ټولې وسيلې په لاس كې لري. كله چې ياد وسايل يانې ټول اقتصادي او سياسي وسايل په خپل لاس كې ونيسي، مالي اليكارشي لاس ته راځي.

مالي اليكارشي يانې د يو څو تنو په لاس كې د ټولو اقتصادي او سياسي امكاناتو راټوليدل مثلاً په امريكا كې هر څه (ځمكه، سترې كارخانې، ستر سوداگريز شركتونه، لويې بانكې موسسې، تبليغاتي وسايل، ښوونيز مركزونه، ټوله دولتي ډانچه او همدارنگه وسله وال قوتونه او پوليس.....) د شپيتو ۶۰ كورنيو په لاس كې دي دا شپېته كورنۍ چې په اتو ډلو (د مورگان ډله، د راكلر ډله، ډوپان او پنځو نورو ډلو) ویشل شوي په گډه سره د هيواد اقتصاد په خپلو لاسونو كې اخيستی.

شاوخوا ۲۵ کاله مخکې د مورگان ډله د دوولس بانکي، صنعتي، لېږد را لېږد او نظامي موسسو چې ۵۲۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ افغانۍ او د راکفلر ډله د نهو سترو بانکي او نفتي موسسو چې ۴۸۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ افغانۍ کېږي خاوندان ول. د پانکې لېږد، کله چې ټوله پانکه په يو ځای کې ټولېږي نو پانگوال نشي کولای چې هغه ټوله پانکه خپل هیواد کې په کار واچوي. ستر پانگوال د دې پانکې کمه برخه خپل هیواد او پاتې برخه له هیواد نه بهر ته لېږدوي يانې پاتې پانکه خارج کې په کار اچوي او توکي پرې تولیدوي.

سړي وويل: آیا دوی نشي کولای چې په هماغې پانکې سره خپل هیواد کې توکي تولید او بیا يې بهر ته ولېږدوي؟ مرغه وويل: ولې نه! کولای شي خو دا کار بیا ورته دومره کټه نه کوي ځکه چې ډېری مشکلات يې په وړاندې پراته دي. د بېلکې په توګه یو له دې مشکلاتو څخه هم ګمرک دی. کله چې یو سوداګر له یوه هیواد و بل هیواد ته توکي لېږدوي د هغه هیواد دولت له هغه سوداګر څخه ګمرکي مالیه اخلي. اوس نو له دې کار څخه د دولت موخه څه ده؟ روښانه ده. مور پوهیږو چې دولت د پانگوالې طبقې ملاتړی دی. نو ګمرکي مالیه د دولت هغه سیاست دی چې بیرته د پانگوالو په ګټه تمامېږي نه د خلکو.

د بېلکې په وړاندې کولو سره یې واضح کوو. فرض کړئ چې په انګلستان کې یو متر توکر په یوه ډالر او فرانسې هیواد کې هماغه یو متر توکر په لس ډالره ده، اوس نو که هماغه توکر فرانسې ته ولېږدول شي د دې لپاره چې ډیر ارزانه دی د فرانسوي پانگوالو د توکرو د پلور مخنیوی کوي نو همدا لامل دی چې د فرانسې دولت چې د خپلو سوداګرو ملاتړی دی په انګلیسي توکرو مالیه وضعه کوي پدې ډول هغه توکر چې له انګلستانه فرانسې ته راځي بیه یې که له فرانسوي توکر څخه کمه نه وي نو ډېره به هم نه وي.

دا چې ولې پانگوال خپله پانکه له هیواده بیرون لېږدوي ګڼ لاملونه لري. ګمرکي مالیه ترڅنګ بل لامل یې دا دی چې له هیواده بیرون د پانکې لېږدول ډېره ګټه لاسته راوړي. د بېلکې په توګه: پانگوال د دې په ځای چې له یوه هیواده جغندړ اخلي، ګمرکي مالیه ورکوي او د لېږد را لېږد وسایلو په وسیله د ګڼو لګښتونو او مشکلاتو د کالو وروسته خپلې فابریکې ته راوړي او بیا ترې بوره جوړوي او له هغه وروسته یې هغه هیواد او نورو ته استول مستقیماً پانکه وباسي او هغه بل هیواد کې پانکه اچونه کوي (پانکه په هغه هیواد کې لکوي چېرته چې د تولیدي توکو لپاره خام مواد موجود وي)

پورتني لاملونه له هغو ورو لاملونو څخه دي چې پانگوال ته دومره د ارزښت وړ نه دي خو تر ټولو مهم لامل چې پانگوال د پانگې ايستلو ته اړ باسي د گټې د نرخ ښکته راتلل دي. [د نرخ ښکته راتللو څخه د ليکوال موخه دا ده چې د پانگې د لېږد يو لامل همدا د نرخ د سود لېروالی دی يانې کله چې د دوی په هيواد کې د کټي نرخ لږ شي نو دوی د لور نرخ (د ډېر اضافي ارزښت) د تر لاسه کولو په موخه په هغو هيوادو کې چې هلته د کټي نرخ لور وي، خپله پانگه هلته لېږدوي.] دا چې لوی پانگوال تل د ډېرې گټې په لټه کې دي نو خپله پانگه وروسته پاته هيوادونو ته لېږدوي. په دې هيوادونو کې پانگه ډېره کمه ده، اوجورې ډېرې ټيټې دي، ځمکه ارزانه ده او هغه خام مواد چې مطلوبه توکي ترې توليديږي ارزانه دي او داسې نور...

سړي وويل: د گټې نرخ څه دی چې د پانگې د لېږد اصلي لامل گنل کېږي؟

مرغه وويل: وړاندې له دې چې په هره ټولنه کې پيسې په مبادله کې رول ومومي، مبادله د توکو-توکو (جنس په جنس) يانې توکي د توکي په وړاندې تبادله کيده. د بيلگې په توگه يو تن غنم لري او په عين وخت کې سکارو ته اړتيا لري نو نوموړی خپل غنم له هغه چا سره بدلوي چې هغه سکاره ولري خو خپله بيا غنمو ته اړمن وي. يانې غنم يې په سکارو بدل کړل. دې ډول مبادلې ته لکه مخکې مو چې ورته اشاره وکړه توکي-توکي يا توکي د توکو په وړاندې!

نو کله چې پيسو، په ټولنه کې مهم رول وموم نور نو لازمه نه وه چې هغه کس چې غنم يې لرل او سکرو ته اړمن ؤ د هغه چا پسې وگرځي چې هغه سکاره ولري او غنمو ته اړمن واوسي او دواړه بيا خپلو منځو کې د اړتيا وړ توکو د تر لاسه کولو په موخه خپل توکي سره بدل کړي... بيلگې مستقيماً هغه کس چې د توکو خاوند وي، هغه په بازار کې خپل توکي پلوري او د هغو پيسو پوسيله د خپل اړتيا وړ توکي رانيسي... دې ډول مبادلي ته، توکي - پيسې - توکي يا هم د پيسو په وړاندې توکي او پيسې د توکو په وړاندې ويل کېږي. دلته اړينه ده توضيح ورکړل شي چې لومړنۍ توکي له وروستني توکي سره د ارزښت له مخې توپير نکوي. خو د جنسي اړخه بيا توپير کوي. د مثال په ډول فرضوو: يو کس چې د سل متره توکر خاوند دی، غنمو ته اړتيا لري. نو خپل توکر په ۵۰۰ افغانیو پېري او په هماغو ۵۰۰ افغانیو ۲۰۰ کيلو گرامه غنم رانيسي.

۱۰۰ متره توکر = ۵۰۰ افغانی

۲۰۰ کيلوگرامه غنم = ۵۰۰ افغانی

۲۰۰ کيلوگرامه غنم = ۱۰۰ متره توکر

دا چې سل متره توکر او ۲۰۰ کيلو غنم دواړه له ۵۰۰ افغانیو سره برابري دي، نو د ارزښت له اړخه دواړه [غنم او توکر] سره ورته دي خو کاملاً واضح ده چې دا دواړه يانې غنم او توکر له جنسي اړخه سره توپير لري. ځکه يو يې غنم او بل يې توکر ده. په دې ډول مبادله کې هغه څوک چې توکي لري لومړی خپل توکي پيسو ته نږدې کوي او بيا وروسته پيسې د خپل اړتيا وړ توکي باندې بدلوي.

خو په پانگولی کې دا ډول تاوېدل را تاوېدل په [پيسو - توکي - پيسو] باندې واوښت. يانې پيسې د کاليو په وړاندې او کالي د پيسو په وړاندې. دلته پانگوال په پيسو کالي توليدوي او بېرته کالي پلوري او هغه پيسو ته نږدې کوي. يانې پانگوال پيسې په توکو او توکي په پيسو اړوي لکه مخکې مو چې وويل چې دې ډول مبادلي ته: پيسې - توکي - پيسې ويل کېږي.

هغه څه چې دلته مهم دي، دا دې تر څو ووينو چې لومړنۍ پيسې له وروستنيو سره څومره توپير لري؟ د دې پوښتنې ځواب ډېر ساده او روښانه ده: واضح ده چې وروستنۍ پيسې تر لومړنيو ډېرې دي. اوس که چېرته له وروستنيو پيسو څخه لومړنۍ پيسې منفي كړو، يو مقدار پيسې پاتې كېږي چې هغو ته اضافي ارزش وائي.

$$\text{اضافي ارزش} = \text{لومړنۍ پيسې} - \text{وروستنۍ (ترلاسه شوي پيسې)}$$

ياني وروستنۍ پيسې برابري دي له :

$$\text{اضافي ارزش} + \text{لومړنۍ پيسې} = \text{وروستنۍ پيسې}$$

سړي وپوښتل: (آيا په واقعيت كې لومړنۍ پيسې ټوله پانگه ده چې پانگوال يې د توليد په موخه په كار اچوي؟)

مرغه وويل: (هو، ټوله پانگه له دوه ډوله پانگې څخه تشكيل شوي ده. يوه يې ثابته پانگه (خام مواد او د كارخانې نور لگښتونه) او بله يې بدلون منونكي/متغيره پانگه (دكارگر كاري ځواك). ياني پانگوال د خپلې پانگې يوه برخه د خامو موادو په رانيولو او د كارخانې نورو لگښتونو په موخه لگوي چې دې برخې ته ثابته پانگه او بله برخه د كارگرانو د اجورې پحيث لگوي/كارگرانو ته د كار په وړاندي يا هم د كارگرانو د كاري ځواك د رانيولو په موخه لگوي چې دې برخې ته متغيره پانگه وائي.

سړي وويل: (وروستنۍ پيسې چې له لومړنيو پيسو (ټوله پانگه) څخه ډېرې دي له ثابتې پانگې څخه لاسته راځي او كه له متغيرې پانگې څخه؟)

الوتكي وويل: ((روښانه ده چې له متغيرې پانگې (د كارگرانو كاري ځواك) څخه)).

كله چې پانگوال خام مواد كارخانې ته راوړي، كه دا خام مواد همداسي پراته وي، هيڅكله به هم په توكو وانه وړي. نو كارگران دي چې خام مواد په توكو بدلوي. چې په دې اړه به وروسته يو څه توضيحات وركړو. اوس اجازه راکړه د خپلې هغې پخوانۍ خبرې د وروستنيو او لومړنيو پيسو ترمنځ اړونده توپير ته ادامه وركړم. هو؛ هغه څه چې مالوم دي، كله چې پانگوال خپلې پيسې په كار اچوي او توكي توليدي، موخه يې د هغو توكو مصرفول نه بلكې موخه يې د هغو پلورل دي. ياني موخه يې دا ده چې توكي په پيسو واړوي. دقيقاً روښانه ده كه چېرته لومړنۍ پيسې د وروستنيو سره برابري شي پانگوال به هيڅ وخت پانگونه ونه كړي. ځكه كله چې وروستنۍ پيسې د لومړنيو سره برابري شي:

$$\text{لومړنۍ پيسې} = \text{وروستني پيسې}$$

په دې صورت كې پانگوال هيڅ كته نشي ترلاسه كولاى.

$$0 = \text{لومړنۍ پيسې} = \text{وروستني پيسې}$$

د بېلگې په توگه كه د پانگوال لومړنۍ پيسې ۲۰۰ افغانۍ وي او وروستنۍ پيسې هم ۲۰۰ افغانۍ وي پانگوال به هيڅ كته ونكړي.

$$0 = ۲۰۰ \text{ افغانۍ (لومړنۍ پيسې)} - ۲۰۰ \text{ افغانۍ (وروستنۍ پيسې)}$$

په داسې حال کې چې پانګوال هغه وخت پیسې د تولیدي کار په موخه لګوي چې پیسې نسبت پخوا ته په ډېرو پیسو وایوي. یانې غواړي چې غواړي چې وروستۍ پیسې یې هماغه لومړنۍ پیسې سره له اضافي ارزښته وي.

اضافي ارزش + لومړنۍ پیسې = وروستۍ پیسې

باید پوه شو چې اضافي ارزش څنګه لاسته راځي؟ په ځواب کې باید وویل شي چې اضافي ارزش د کارګرانو د لاسي ټناکو څخه لاس ته راځي. مثلاً فرضوو چې یو پانګوال د ځانګړو توکو د تولید لپاره ۵۰۰ افغانۍ پانګه اچونه کوي او له دې ۵۰۰ افغانیو څخه ۲۰ افغانۍ د کارخانې (د کاري اوزارو) لګښت، ۳۸۰ افغانۍ د خامو موادو رانیولو لپاره او ۱۰۰ افغانۍ هم د کارګرانو د اجورې په موخه مصرفوي. له ټولې پانګې څخه ۴۰۰ افغانۍ ثابته پانګه او ۱۰۰ افغانۍ هم متغییره پانګه تشکیلوي.

مثلاً که چېرته کارګران د ورځې اته ساعت کاروکړي، له دې اتو ساعتو څخه څلور ساعته د ځان لپاره او څلور ساعته نور د پانګوال لپاره کار کوي. یانې هغه ۱۰۰ افغانۍ چې پانګوال د ثابتې پانګې په صفت کارګرانو ته ورکړي یوازې د د کارګرانو د څلورو ساعتو اجوره ده نه د اتو ساعتو. نو کله چې د کارګرانو د څلورو ساعتو اجوره ۱۰۰ افغانۍ کېږي نو د اتو ساعتو کار اجوره به یې ۲۰۰ افغانۍ شي. خو پانګوال د هغو څلورو نورو ساعتونو اجوره کارګرانو ته نه ورکوي. یانې د کارګرانو د کار ۱۰۰ افغانۍ ترې پټوي: همدا ده چې د پانګوال لومړنۍ پیسې چې ۵۰۰ افغانۍ وې، ۱۰۰ افغانۍ نورې هم زیاتېږي. پورتنۍ مطلب په لاندې ډول داسې لیکو چې:

متغییره پانګه + ثابته پانګه = ټوله پانګه

۱۰۰ افغانۍ (د کارګرانو اجوره/د څلور ساعته کار ارزش) + ۳۸۰ افغانۍ (خام مواد) + ۲۰ افغانۍ (د کارخانې لګښتونه) = ۵۰۰ افغانۍ

مخکې هم څرګنده شوه که چېرته وروستۍ پیسې د لومړنیو پیسو سره برابري وي، هیڅ یو پانګوال به دېته حاضر نشي چې چې خپلې پیسې په کار واچوي. نو کله چې پانګوال پیسې په کار اچوي، غواړي چې پیسې یې ډېرې شي؛ نو

راځي او کارګران زبېښي. یانې له هغو کار د اتو ساعتو اخلي او اجوره د څلورو ساعتونو ورکوي. روښانه ده کله چې د کارګرانو د څلورو ساعتونو کار ارزش ۱۰۰ افغانۍ وي، د اتو ساعتونو به ۲۰۰ افغانۍ وي. خو هغه پاتې ۱۰۰ افغانۍ چېرته ځي؟ مالومه ده چې د پانګوال جیب ته ځي. په دې صورت کې وروسته د توکي له تولید او خرڅلاو څخه وینو چې:

۶۰۰ افغانۍ (وروستۍ پیسې) = ۱۰۰ (د ۴ ساعتو ارزش) + ۱۰۰ (د ۴ ساعتو ارزش) + ۳۸۰ (لومړني خام مواد) + ۲۰ (د کارخانې لګښت) > ۵۰۰ افغانۍ لومړنۍ پانګه اوس لومړنۍ پیسې له وروستنیو پیسو څخه منفي کوو:

اضافي ارزش ۱۰۰ افغانۍ = ۵۰۰ افغانۍ — ۶۰۰ افغانۍ

هغه څه چې مور یې تردې ځایه راورسلو هغه د سود/ګټې د نرخ مسله وه. که چېرته اضافي ارزش په ټوله پانګه تقسیم کړو، داسې عدد لاسته راځي چې هغه ته د ګټې نرخ وائي.

اضافي ارزش

_____ × ۱۰۰ = د ګټې - سود نرخ

ټوله پانګه

چې پانکوال تل د همدې حساب له مخې پانگه اچونه کوي. دمطلب د لا روښانتيا په موخه هماغه مخيکي مثال تکرارؤ. که د پانکوال ټوله پانگه ۵۰۰ افغانی او اضافي ارزش يې ۱۰۰ افغانی وي، گورو چې د گټې نرخ يې څو سلنه کېږي.

$$100/500 = 100 \times 500 / 100 = 100 \times 500 / 1$$

اوس د (۱) عدد د (۵) په عدد وېشو او په ۱۰۰ کې يې ضربوو:

$$100/5 = 100 \times 0.2 = 20\% \text{ سره له } 20\%$$

وراندې مو وويل چې ټوله پانگه برابره ده له ثابتې پانگې ورسره د متغيرې پانگې.

$$\text{متغيره پانگه} + \text{ثابته پانگه} = \text{ټوله پانگه}$$

مخکې مو روښانه کړه چې اضافي ارزش له متغيرې پانگې څخه لاسته راځي. يانې اضافي ارزش د کارگرانو د کار څخه حاصلېږي. او کله چې اضافي ارزش ترلاسه شي، پانکوال له هغه څخه يو مقدار د خپل ژوند د لگښتونو پخاطر، څه يې هم د متغيرې پانگې او يو څه په ثابتې پانگې ورزياتوي.

په دې برخه کې هماغه پخوانی مثال کاروو: که ټوله پانگه ۵۰۰ افغانی او اضافي ارزش ۱۰۰ افغانی وي، پانکوال د اضافي ارزش له ۱۰۰ افغانيو څخه ۱۰ افغانی د خپل شخصي ژوند د لگښتونو په موخه لگوي چې له هغو نه ۹۰ افغانی پاته کېږي او له دې ۹۰ افغانيو څخه ۲۰ افغانی په متغيرې پانگې ورزياتوي...

$$[100 \text{ پخوانی متغيره پانگه} + 20 = 120 \text{ افغانی اوسنی متغيره پانگه}]$$

او پاتې ۷۰ افغانی په ثابتې پانگې ورزياتوي...

$$[400 \text{ پخوانی ثابته پانگه} + 70 = 470 \text{ افغانی اوسنی ثابته پانگه}]$$

لکه څنګه مو چې مخکې ويلي و چې ټوله پانگه د متغيرې پانگې او ثابتې پانگې څخه متشکله ده. نو اوسني ټوله پانگه عبارت ده له:

$$\text{افغانی } 120 + 470 = \text{افغانی } 590$$

$$\text{متغيره پانگه (120 افغانی)} + \text{ثابته پانگه (470 افغانی)} = \text{ټوله پانگه (590 افغانی)}$$

په دې مانا کله چې پانکوال خپله ټوله پانگه (۵۰۰ افغانی) په کار واچولی او په نتيجه کې يې ۱۰۰ افغانی اضافي ارزش لاسته راوړ نو اوس يې د شخصي ژوند د لگښت (۱۰ افغانيو) څخه ماسواً نډه پانگه (۵۹۰ افغانيو) ته ورسېده.

سړي وويل: (تا وويل چې پانکوال د اضافي ارزش يوه برخه په متغيرې پانگې ورزياتوي؛ موخه دې دا ده چې د کارگرانو شمېر ډېروي؟)

مرغه وويل: (هو، کله چې د پانکوال پيسې ډېرېږي، د خپلو کارگرانو شمېر هم ډېروي.)

سړي وويل: (اوس پوه شوم.)

مرغه ادامه ورکړه: (هورډېنټيا ما ويل چې پانگوال اوس د ۵۹۰ افغانيو پانگې خاوند دی يانې پانگه له ۵۰۰ افغانيو څخه ۵۹۰ افغانيو ته ورسېده. هغه څه چې مور ته مهم دي دا دي چې ووينو د دې پانگې د گټې نرخ څومره دی. د گټې د نرخ د لاسته راوړلو لپاره لومړئ بايد اضافي ارزش ترلاسه کړو.) او هغه داسي چې:

۵۹۰ افغانی ټوله په کار اچول شوي پانگه

۴۷۰ افغانی ثابته پانگه چې له هغې څخه ۳۰ افغانی د کارخاني لگښتونو لپاره [۴۴۰ = ۳۰ - ۴۷۰]

۱۲۰ a افغانی د هغه کار ارزش چې کارگران يې د خان لپاره کوي

۱۲۰ b افغانی د هغه کار ارزش چې کارگران يې د پانگوال لپاره کوي

(۱۷۱۰ افغانی) ترلاسه شوي پانگه = ۱۲۰ b افغانی + ۱۲۰ a افغانی + ۴۴۰ افغانی د خام مواد + ۳۰ > ۵۹۰ په کار اچول شوي پانگه

اوس د اضافي ارزش او د گټې نرخ د لاسته راوړل په موخه لاندې پروسه مخ ته وړو.

افغاني ارزش = ټوله په کار اچول شوي پانگه - ترلاسه شوي پانگه

۱۲۰ افغانی اضافي ارزش = ۵۹۰ افغانی - ۷۱۰ افغانی

افغاني ارزش

$$\frac{\text{افغاني ارزش}}{\text{ټوله پانگه}} \times ۱۰۰ = \text{د گټې - سود نرخ}$$

ټوله پانگه

$$۱۰۰ \times ۱۲۰ / ۵۹۰ = ۲۰,۳\%$$

ياني هر څومره چې متغيره پانگه ډېرېږي ورسره د گټې نرخ هم لوړېږي. له ياده بايد ونه باسو چې د گټې نرخ د پانگوال لخوا د کارگرانو د زېښاک درجه را په گوته کوي ياني هر څومره چې ياد نرخ لوړ وي پوه شه شي چې په هماغه اندازه د پانگوالو لخوا د کارگرانو زېښاک لوړ دی... [؟؟؟؟]

مرغه وويل: (نه داسي نه ده. کارل مارکس د کاپيټال په دريم ټوک ويلي چې د گټې د نرخ ټيټوالی د دې دليل نشي کيدای چې گویا پانگوال کارگران نه زېښيني(استثماروي) بلکې دليل يې دا دی چې د پانگې د ودې چټکتيا نسبت اضافي ارزش ته ډېره ده.)

سړي وويل: (تا به مخکې ويل چې پانگوال د ۸ ساعته کار څخه کارگرانو ته د څلورو ساعتونو اجوره ورکوي نو څنگه په وروسته پاته هيوادونو کې بيا د ۸ ساعته کار څخه د دوه ساعتونو اجوره هغو ته ورکوي؟)
 مرغه وويل: (ما يوازي مثال ورکړ. خو اړينه ده ووايم چې پانگوال کارگرانو ته دومره ورکوي چې د هغوی يوازي او يوازي د هغوی خېته پرې ډکه شي تر څو وتوانېږي چې د بيا ځلی لپاره خپل کاري ځواک خرڅ کړي؛ اوس ممکنه ده چې په يوه هيواد کې کارگران د ۴ ساعتونو په اجورې، ځينو کې په ۲ ساعتونو او ځينو کې په ۶ ساعتونو خپل ژوند وڅرخوي.)

سړي وويل: (پوه شوم)

مرغه وويل: (حتماً به دې پام شوی وي چې ولې په وروسته پاته هيوادونو کې د گټې نرخ لوړ دی؛ د دې لپاره چې هلته ټوله پانگه ټيټه او اضافي ارزش لوړ دی:

اضافي ارزش

$$\text{د گټې - سود نرخ} = \frac{\quad}{\quad} \times 100$$

ټوله پانگه = خام مواد + د کارخانې لگښتونه + د کارگرانو اجوره

که مو په یاد وي پخوا مو وويل چې هر څومره د کسر مخرچ کوچنی وي، کسر لوېږي، په همدې اساس کله چې خام مواد ارزانه او د کارگرانو اجوره کمه وي د کسر مخرچ کوچنی کېږي او په نتیجه کې کسر لوېږي، يانې د گټې سود لوړېږي.

اضافي ارزش

$$\text{د گټې - سود نرخ} = \frac{\quad}{\quad} \times 100$$

خام مواد + د کارخانې لگښتونه + د کارگرانو اجوره

همدا ده چې پانگوال د خپلې پانگې ډېری برخه (اضافي پانگه) وروسته پاته هيوادونو ته استوي. مارکس د کپيټال د درېيمې برخې په ۶۹ مخ کې وائي دا چې پانگه بهر ته لېږدول کېږي علت يې دا نه دی چې پانگه مطلقاً هيواد دننه فعاليت نشي کولای بلکې د لېږد علت يې دا دی چې پانگه په بهر کې د گټې په لوړ نرخ سره فعاليت کولای شي.)

سړي وويل: (د پانگې لېږد څنگه صورت مومي؟)

مرغه وويل: (لوی پانگوال په دوه لارو پانگه لېږدوي. يو دا چې ياده پانگه د نورو هيوادونو پانگوالو ته په قرض ورکوي دويم دا چې نورو هيوادونو کې لوی کارخانې جوړوي، بانکونه، لوی صنعتي او سوداگريز مرکزونه پرانيزي همدارنگه به دې پانگه نور ډېر کارونه هم کوي.)

سړي وويل: (آيا هغه هيواد چې بهر ته پانگه لېږدوي نور توکي نه استوي؟)

مرغه وويل: (ولې نه! سره له دې چې په امپرياليزم کې د پانگې لېږد زياد ارزښت لري، خو دا امر د نورو توکو د لېږد څخه ممانعت نه کوي. اتفاقاً د پانگې لېږد د توکو لېږد لا نور هوسا کوي. د بېلکې په توگه کله چې يو امپرياليسي هيواد د بل هيواد پانگه په قرض ورکوي (يانې په دې ډول خپله پانگه لېږدوي/خارجوي هغه هيواد مجبوروي چې خپل توکي له هغه هيواده چې قرض يې ترې اخيستی، وپېري.)

سړي وويل: (فکر نه کوی چې په وروسته هیوادونو کې د کارخانو، صنعتي شرکتونو او نورو جوړول به ښه کاروي؟)

مرغه وويل: (کله چې پانگوال خپله پانگه بهر ته استوي، د وروسته پاته هیوادونو د خلکو تېرايستلو لپاره وائي: مورپه جهان کې د صنعت ودې ته لېواله، وموليدل چې دلته صنعت نشته او خلک بد ژوند لري، زموږ زړه وسوځېده او راغلو چې مرسته وکړو! خو په واقعیت کې هغوی د هغه هیواد د ثروت، پانگې او تر ټولو مهمه د زیارکېښانو د کاري ځواک د لوتلو او ډېري گټې د خپلولو په موخه بهر ته استوي. که هغوی ریښتیا وائي او غواړي چې نورو هیوادونو سره مرسته وکړي اول د خپل هیواد اړوند فکر وکړي چې خلک یې د صنعت د هغه پرمختګ سره د بې وزلۍ او لوړې سره مخ او ژوند کوي. مالومه ده که هغوی (پانگوالو) دا کار کولای و دومره لویه پانگه به د دوی لاس ته نه ورته. ځکه دا پانگه د همدې بې وزلو خلکو د کاري ځواک او پانگې د لوتلو پوسيله د دوی لاسته ورغلي ده.)

سړي وويل: (غواړم پوه شم چې د لومړي ځل لپاره کوم هیواد خپله پانگه بهر ته ولېږدوله؟)

مرغه وويل: (۱۸۰ کاله وړاندې د لومړي ځل لپاره انګلستان پانگه بهر ته ولېږدوله چې ۱۰ کاله وروسته بیا فرانسې هم خپله پانگه بهر ته واستوله.)

سړي وويل: (آیا بهر ته د پانگې لېږد، د دې لامل نه ګرځي چې امپریالیستي هیوادونه د ښو ځمکو د لاسته راوړلو په موخه په جنګ لاس پورې کړي؟)

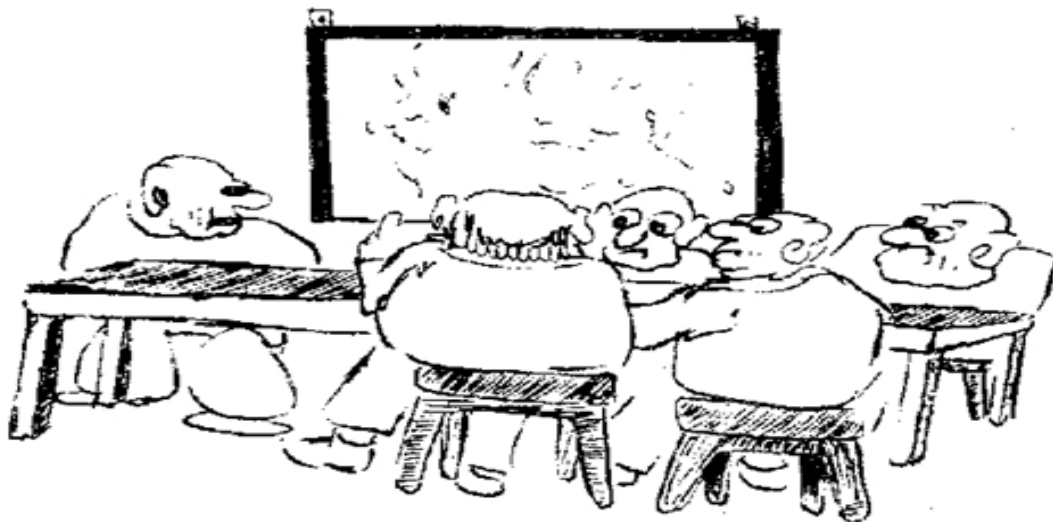
مرغه وويل: (سمه پایله چې د پانگې د لېږد څخه تر لاسه کېږي همدا د ښو ځایونو د تر لاسه کولو په موخه جنګ او سیالی ده.)

د لویو امپریالیستي هیوادونو د پانگوالو تر منځ د نړۍ وېش

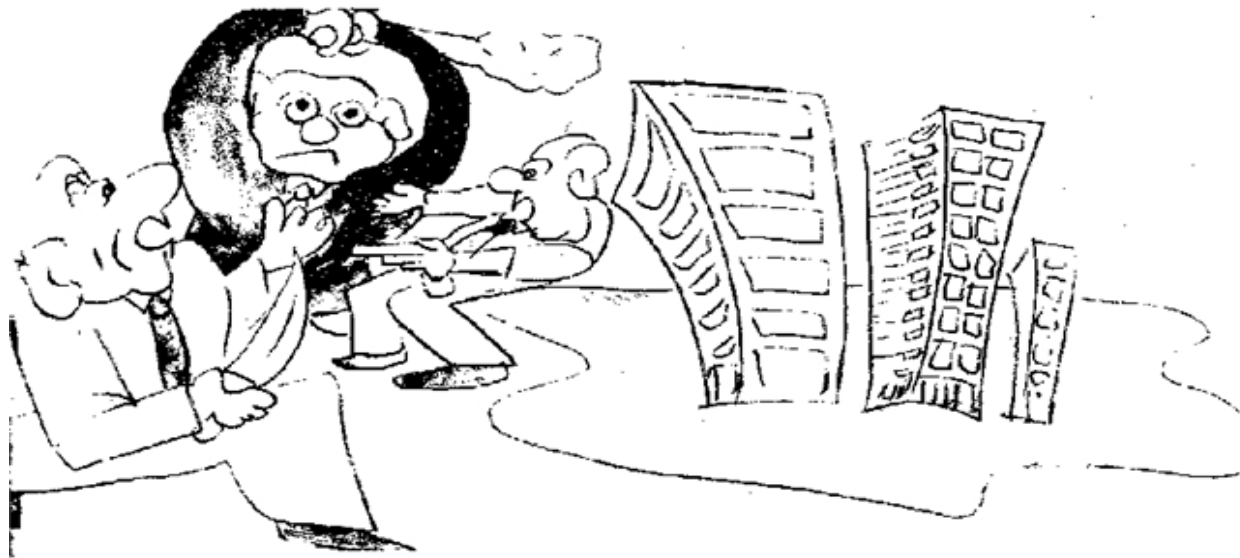
که چېرته یوه امپریالیستي هیواد شتون درلودای نو یوازې یوه هیواد به په پانگه لېږدوله او د همدې پخاطر به د نړۍ د وېش پر سره هیڅ جنګ نه کېدای. خو دا چې امپریالیستي هیوادونه له یوه څخه ډېر دي او هر یو یې غواړي چې خپله اضافي پانگه چې خپل هیواد کې یې په کارنشي اچولای، بهر ته ولېږدوي. همدا ده چې د نړۍ د وېش مسله رامنځته کېږي. وړاندې مو وويل: ستر پانگوال چې د هیواد ډېری تولید د هغو پوسيله کېږي خپلو منځو کې یې تړونونه وکړل چې د هغو تړونو له مخې د هیواد داخلي بازارونه د دوی تر منځ تقسیم شول. د توکو بیه ټاکل کېده، د توکو مقدار چې هر پانگوال یې باید تولید کړي مخکې له مخکې ټاکل کېده، خام مواد ورکول کېدل او داسې نور. دا تړونونه له کارتل. سندیکا او تر استونو څخه عبارت ول. یاد تړونونه هیواد دننه د پانگوالو تر منځ ترسره کېدل.

هغوی په دې شکل سره خپل منځي سيالي له منځه یووړه او ورو پانگوالو ته چې هغوی دم کړی د سیالی غوښتونکي ول کلکه ضربه ورکړه.

کارتلونه او سنډیکاوې د دې لامل شوې چې تولید د لږ شمېر کسانو لاس ته ورشي. یانې تولید انحصاري شي. دې تړونو انحصارات رامنځته کړل او دا چې دا انحصارات یوازې هیواد دننه ول د داخلي انحصاراتو په نوم یاد شول. خواوس چې څو هیواده د سترو اضافي پانگولرونکي دي او غواړي چې دا پانگې بهر ته ولېږدي باید خپلو منځو کې تړونونه وکښي او د هغو په اساس د نړۍ بازارونه خپلو کې سره ووېشي. د توکو بیه وټاکي او داسې نور. دې تړونونو ته نړیوال کارتلونه او سنډیکاوي ویل کېږي. په دې ترتیب سره امپریالیستي هیوادونه نړیوال انحصارات رامنځته کوي. دا چې دا تړونونه د یوه هیواد د سترو پانگوالو ترمنځ نه دي ترڅو داخلي انحصارات رامنځته کړي،

بلکې د څو هیوادونو د سترو پانگوالو ترمنځ دي. په دې اساس کله چې څو امپریالیست هیوادونه وغواړي خپله اضافي پانگه بهر ته ولېږدوي، د څو هیوادونو ترمنځ تړونونه لاسلیکېږي. او د دې جهاني تړونونو پوسيله جهاني انحصارات په وجود راځي. هغه څه چې مالوم دي دا دي چې امپریالیستي هیوادونه هر یو غواړي چې ډېر او ښه بازارونه خپل کړي او د همدې مسلې په سره د هغو ترمنځ مبارزه پیلېږي. خو دا مسله هم همداسې حلېږي.

د هر چا چې څټ غټ او او زور يې ډېروي ډېره برخه خپلوي. د څټ غټوالی د هر امپرياليستي هیواد د اضافي پانګې مقدار پورې تړاو لري.

لنډه دا چې نړۍ همداسې د امپرياليستي هیوادونو تر منځ ووېشل شوه. اوس یو څه درته وایم چې وبخاندې او هغه دا هغوی چې ټوله نړۍ پخپلو کې د ترونونو په اساس سره وېشلي وه ، ویل به یې چې موږ د دې لپاره چې نړۍ د جنګ لور ته لاړه نشي دا ترونونه یانې کارتلونه، سنډیکاوې او تراستونه رامنځته او نړۍ مو خپلو کې سره ووېشله!

ریښتیا هم چې خنډوونکې ده. دوی فکر کوي چې جنګ یوازې او یوازې د څو امپرياليستي هیوادونو تر منځ کېږي. ښه، دا سمه ده چې امپرياليستي هیوادونه ټول د لویو اضافي پانګو خاوندان دي او که د هغو تر منځ سازش ونشي نړۍ به د جنګ لور ته وخوځول شي. سره له دې هم یاد سازش [د نړۍ وېش] د جنګ مخه نشي نیولای. ځکه اول خو دا سازش لنډ مهاله دی. دویم دا چې جنګ هغه وخت له منځه ځي چې نړۍ کې پانګواله طبقه له منځه لاړ شي یانې دا چې ټول ورته ژوند ولري. نه دا چې یو شمېر پانګوال د نړۍ ټول ثروت راټول، د هر څه لرونکې او ښه ژوند ولري او نور خلک په ځانګړي ډول کارګره طبقه چې د هغوی لپاره کار وکړي او خپل ژوند کې یوازې له زنځیرونو او زولنو څخه چې پانګوالو د دوی لاسونو او پښو ته وراچولي، ولري...

باید ووايم چې په واقعیت کې دوه ډوله جنګ وجود لري؛ یو امپرياليستي او نیواکګر جنګونه او بل هم عادلانه او آزادۍ بڼونکي جنګونه دي. چې په دې جنګونو کې زیارکښان د پانګوالو د زنځیرونو څخه د خلاصون په موخه مبارزه کوي. امپرياليستي جنګونه د نړۍ د پانګوالو تر منځ تر سره کېږي چې د خپلو ګټو په موخه نړۍ په سرو وینو کې لمبوي؛ خو عادلانه او آزادۍ بڼونکي جنګونه د کارګری طبقې په مشرتابه د زیارکښانو او پانګوالو تر منځ دي، چې د نړۍ پانګوالو ته وژونکې ضربې ورکوي.

هغه څه چې دا جنګونه د نړۍ خلکو ته په ډالی کې ورکوي، بې وزلي، لوږه او ناروغي ده. له یاده باید ونه باسو چې امپرياليستي جنګونه د امپرياليستانو لپاره هم مضر او هم ضرر رسوونکي دي. د دې جنګونو په نتیجه کې کارګران او ټول زیارایستونکي - د لوړې او بې روزګارۍ تر سخت فشار لاندې به راشي- لا ډېره پوهه تر لاسه کوي. سره له دې چې خپله امپرياليستي هیوادونه په جنګ کې ښکېل دي، په هغو هیوادونو کې چې د دوی په ولکه کې دي د اسارت او زبېښاک زنځیر یې شپږېږي نو هغه ده چې د دې هیوادونو خلک دا فرصت غنیمت گڼي او په آزادۍ بڼونکو جګړو لاس پورې کوي تر څو د امپریالیزم زنځیرونه وشلوي...

سړي وويل: (پوهېرى؟ د توليد اوزار ورځ تر بلې وده مومې. پانگوال هيوادونه هره ورځ رشد كوي. خامو موادو ته د امپريالستي هيوادونو اړتيا ورځ تر بلې ډېرېږي. د بېلگې په توگه د يوه امپريالستي هيواد څو ستر پانگوال په نظر كې ونيسئ چې په څو هيوادونو كې د توكر جوړونې فابريكې لري. پوهېرو چې هره ورځ د دوى پانگه ډېرېږي. نو په دې اساس د دوى كارخاني د وخت په تېرېدو سره ډېرو خامو موادو ته اړمن كېږي. ښه؛ د توكر جوړونې لومړني خام مواد څه دي؟ پنبه. نو د دې پانگوالو د توكر جوړونې فابريكې ورځ تر بلې ډېرې پنبې ته اړمن كېږي. همدارنگه د نورو هيوادونو پانگوال هم چې د توكر جوړونې فابريكې لري ډېرې پنبې ته اړتيا پيدا كوي. دا چې هغوى هم رشد كړي او پانگه يې ډېرېږي. همدا ده چې نړى كې د توكر جوړونې فابريكو خاوندان د خامو لومړنيو موادو د لاسته راوړلو په موخه په مبارزه لاس پورې كوي... ما يوازي د توكر جوړونې فابريكې مثال وركړ خو كولاى شو چې دا مثال د صنعت ټولو رشتو اړوند وركړو. له بل لورې، د وخت په تېرېدو سره هغه هيوادونه چې د ودې دې كچې ته لا نه ورسېدلي چې وكولاى شي خپله پانگه بهر ته ولېږدوي، اوس يې وده كړي او خپله په يوه امپريالستي ځواك اوښتي او غواړي چې خپله اضافي پانگه بهر ته ولېږدوي. نو غواړي چې د نړى بيا وېش پيل كړي تر څو دوى ته هم يوه برخه ورسېږي.

همداسې كېږي، كله چې دنړى په وېش كې چې د يوه هيواد اضافي پانگه له نورو كمه وي او لږه برخه ورسېږي خو كله چې ځواكمنېږي او ډېرې پانگه په لاس راوړي، په داسې وخت كې بيا غواړي چې نړى له سره ووېشل شي. دا چې د پخواني وېش له مخې نسبت و نورو هيوادونو ته ضعيفه و نولږه برخه يې په نصيب شوي ده. هو دا ټول د دې لامل گرځي چې نړى په وينو ولېږل شي. په دې جگړو كې پانگوال د جنك په بهانه كارگران له حده زيات په كار كماري تر څو پرلپسې وسله، فشنك، مهمات، كالي او جنكي وسائل توليد كړي.

سړي وويل: (كله چې د نړى د وېش په سر جنك ترسره كېږي، هغوى خلكو ته څه وائي؟)

مرغه وويل (هغوى د خلكو د غولولو په موخه او د دې لپاره چې سرتېري جنك ته واستوي وائي چې د هيواد د فاع لپاره مبارزه كوو. يا هم وائي چې فلانكې هيواد په فلانكې هيواد حمله كړي نو موږ بايد له فلانكې هيواد څخه ملاتړ وكړو او داسې نورې برغزي او بابولالي)

سړي وويل: (اوس متوجه شوم چې تر څو پانگوال سيستم له منځه لاړ نشي سوله نشي راتلاى)

مرغه وويل: (امپريالستي هيوادونه د ډېرو او ښو ځايونو/هيوادونو/ځمكو د لاسته راوړلو په موخه لوى وحشي جنگونه رامنځته كوي. د خدا وړ خولا دا ده: كله چې طبقاتي تضاد او ځناور ډوله استثمار موجود وي، د سولې او آرامي خبرې وكړو.

هو گرانه دوسته تر څو چې پانگوال سيستم برقراره وي، طبقاتي تضاد، بې وزلي او لوږه به ورسره وي او امپريالستي هيوادونه به د مستعمره او نيمه مستعمره هيوادونو د لاسته راوړل په موخه ډېر نور خونړي جنگونه په لار واچوي.)

سړي وويل: (مستعمره او نيمه مستعمره يانې څه؟)

مرغه وويل: (مستعمره هغه هيواد ته ويل كېږي چې مستقيماً د امپريالستي هيوادونو پانگوالو په لاس كې وي. هغه هيواد چې مستعمره وي هيڅ استقلال نلري، تردې چې امپرياليسم يادو هيوادونو ته په علي ډول خپل نظامي ځواكونه هم استوي. خو نيمه مستعمره هيوادونه بيا هغه دي چې په اصطلاح ظاهراً د استقلال لرونكې دي: يانې له ځانه يو شاه يا ولس مشر لري خو د سياسي او اقتصادي اړخه په امپرياليزم پورې تړلي وي. چې خپل خواراكي، پوښاك او صنعتي لوازم له هغه هيواده چې دى پرې تړلى دى وارد كړي. پاتې دې نه وي چې په نيمه مستعمره هيواد كې شاه يا ولسمشر د امپرياليزم لاس پوڅى او نوكر وي.)

د امپریالیستي هیوادونو پانگوال په نیمه مستعمره هیوادونو کې پانگه اچونه کوي او د داخلي پانگوالو په مرسته یانې په واقعیت کې د خپلو نوکرانو په مرسته هغه هیواد لوتوي او د نظامي کارپوه یا نظامي مشاورو او نورو په نامه یې نیمه مستعمره هیوادونو ته استوي.

سړي وويل:(پوهېږم چې نور سترې شوی یې او غواړی چې لاړ شې. خو مخکی له دې باید ووايم د هغه څه چې تا د امپریالیزم په اړه وويل؟؟؟ ځکه امپریالیستان دومره پیاوړي او زور یې دومره ډېر دی چې هیڅکله به کارکران ونه توانېږي هغوی نابود کړي).

مرغه وويل:(ما داسي څه نه دی ويلي. ما وويل چې کله پانگولی امپریالیزم ته ورسېږي نور یې ورکاوی حتمي دی. ما وويل چې امپریالیزم د پانگولی وروستی پړاو دی).

سړي وويل:(په همدومره ساده کئ سره؟)

مرغه وويل:(نه بابا! کوره، زه څو پوښتني مطرح کوم، ته ځواب راکړه).

د امپریالیستي هیوادونو ځواک په څه کې دی؟

سړي وويل:(په اضافي پانگه کې).

مرغه وويل:(اضافي پانگه څه ده؟)

سړي وويل:(هغه خو مالومه ده نو، کله چې ستر پانگوال خپل هیواد کې د کارکرانو د زېښاک څخه لویه پانگه تر لاسه کوي ځکه خو یوه برخه یې پخپل هیواد کې او پاتې برخه چې اضافي ده بهر ته استوي).

مرغه وويل:(دا پانگه له کومه راغلي).

سړي وويل:(د کارکرانو له زیاره).

مرغه وويل: (اضافي پانگه هم چې كله بهرته ولېږدول شوه، د كارگرانو د زيار پوسيله ورځ تربلی ډېرېږي. دا سمه ده؟)

سړي وويل: (هو.)

مرغه وويل: (نوله همدې امله دا كارگران دي چې د هغوی د لاسي تڼاکو په نيتجه کې پانگوال ځواکمنېږي خو که كارگران پوه شي نور به هغوی ځواکمن نه وي.)

سړي وويل: (خوتا وويل چې فوځ او پوليس د امپرياليزم په خدمت کې دي. هغوی تانک، توپک، بمب او داسي نور کن جنگي اوزار لري.)

مرغه وويل: (تانک څوک جوړوي؟)

سړي وويل: (کارگر)

الوکی وويل: (توپک څوک جوړوي؟)

سړي وويل: (کارگر.)

مرغه وويل: (بمب، فانقوم او نور هم کارگران جوړوي. په هر څه چې گوته کېږدې هغه کارگر جوړ کړي. ويني يې؟ پانگوال پرته له کارگره ورکېږي. ښه نو که چېرته کارگران د خپلو ټولو رنځونو علت ومومي، که هغوی وپوهېږي چې څومره يوه ښکلې نړۍ ورته په تمه ده، که هغوی وپوهېږي چې د جنګونو علت چې ټولې نړۍ ته يې اور ورته کړ او په وينو يې ولېوله او ميليونونه خلک يې ووژل د نړۍ د وېش په سرد امپريالستي هيوادونو ترمنځ د شته اختلاف له امله دي. که هغوی دې وزي، بې روزگاري او نورو په علت پوه شي، کارخانې به پرېږدي او د امپرياليزم که روښانه يې ووايو د پانگوال شپږدلي سيستم په وړاندي به راپورته او مبارزه پيل کړي. کله چې کارگران کارخانې پرېږدي، هغه له کاره لوېږي او ځای په ځای درېږي. او کله چې کارخانې ودرېدي يانې پانگه له کاره ولېوده او کله چې پانگه په ځای ودرېږي او له کاره لوېږي پانگوال به ورځ تر بلې کمزوري چې بيا نشي کولای د کارگرانو په وړاندي مقاومت وکړي او په پای کې به له ماتي سره مخ شي.)

سړي وويل: (هغه څه چې لا تر اوسه هم ماته لا ينحله دي هغه دا دي چې: ته ولي وايې چې امپرياليزم د پانگولۍ وروستۍ مرحله ده؟)

مرغه وويل: (ډېر علتونه لري.)

۱- کله چې پانگولۍ خپلې وروستۍ مرحلې امپرياليزم په لور کام اخلي، د امپريالستي هيوادونو پانگوال گڼ هيوادونه ترولکې لاندي راولي. دا هيوادونه د مستعمرې يا نيمه مستعمرې په شکل اوري. د دې هيوادونو خلک له بزگرانو نيولې تر کارگرانو پورې په وحشي بڼه استثمارېږي. د هغوی هر کوچنی غبرگون د ټوپک پوسيله ځوابېږي. د هغوی ټول ثروت د مس له معدنه نيولې تر سرورزو او نفتو پورې ټول لوټل کېږي. او په بدل کې يې لږ څه خرافات ورکول کېږي تر څو زېښاککر په آرامه سره خپل استثمار ته دوام ورکړي. ښکاره ده چې په دې هيوادونو کې بې وزله، بې کاري، لوږه او مريضې پراختيا مومې او په نتيجه کې د امپرياليزم په وړاندي چې د پانگولۍ وروستني مرحله ده دخلکو کرکه او دوشمني زېږي او د مبارزې غوښتنه پکې پيدا کېږي.

۲- کله چې د نړيوالو بازارونو او خامو موادو په وړاندي د امپريالستي هيوادونو دښمني تر جنګه ورسې، دا جنګونه په کارگري طبقې د بې روزگاري او لوږې فشار لا هم ډېروي. امپريالستي جنګونه کارگران هوشياروي او د نړۍ په کچه د کارگري انقلابونو د ډېرېدو لامل گرځي. د بېلګې په توګه د لومړي نړيوال جنګ څخه وروسته چې د آلمان لخوا د نړۍ د وېش په سر په وجود راغی، د شوروي ستر انقلاب تر سره شو.

همدارنګه دويم نړيوال جنګ هم کارگري او امپريالستي ضد انقلابونو ته لاره هواره کړه. ځنګه چې د نړۍ د يو پر څلورمې برخې نفوسو ته امپرياليسم زولني اچولې وې، وشلولې او وژغورېدل. په کلي ډول امپريالستي جنګونه تل رامنځته کېږي. که امپريالستان وغواړي يا ونه غواړي تاريخ په ثبوت سولي چې دا جنګونه د پانگولۍ مرګ رانږدې کوي.

۳- د کارگرانو او پانگوالو ترمنځ اختلاف د زېښاک (استثمار) ډېرېدو او د پوليسو پوسيله د ټکونې له امله ډېرېږي چې د پانگوالو په وړاندي د کارگرانو او نورو زيارايستونکو دښمني او کرکه له پخوا لا نوره هم زياتېږي. د يادو درې واړو اختلافاتو ډېرېدل د دې نښه ده چې نور نو د پانگولۍ عمر پای ته رسېدلی دی.

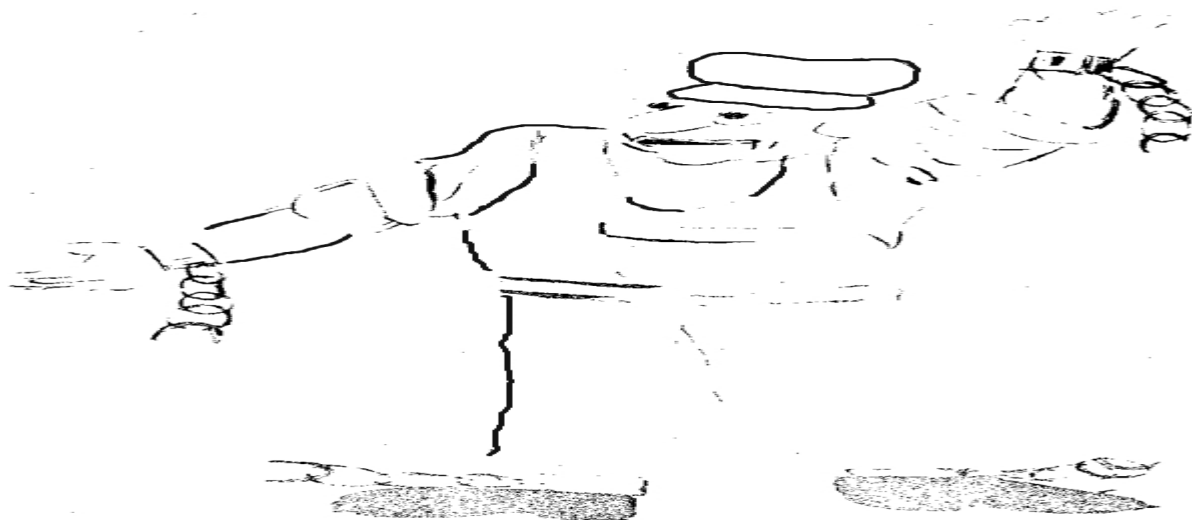

سړي وويل: (کله چې دا درې اختلافه ډېر او چټک شي، پانګولی به خپل پخپله نابوده شي؟)

مرغه وويل: (مسله دا ده چې د دې اختلافونو ډېرېدل او چټکتيا د پانګولی د ورکاوې او په ځای يې د کارګري حکومتونو د ځای ناستی کيدو په موخه د کارګري انقلابونو د نږدې کېدو او ترسره کېدو نېسه ده او يا هم ويلای شوي چې سوسياليزم (د کمونيزم لومړئ مرحله) ده. روښانه ده چې تر څو د کارګرانو په رهبرۍ ټول خلک انقلاب ونکړي، نشي کولای چې خپل هيواد کې د پانګولی رېښې وباسي.)

سړي وويل: (آيا دا شونې ده چې ټول جهان کې يو ځلي/يو دم/ وارد واره پانګوال سيستم د کارګري انقلابونو پوسيله نسکور شي او سوسياليزم يې ځای ناستی شي؟)

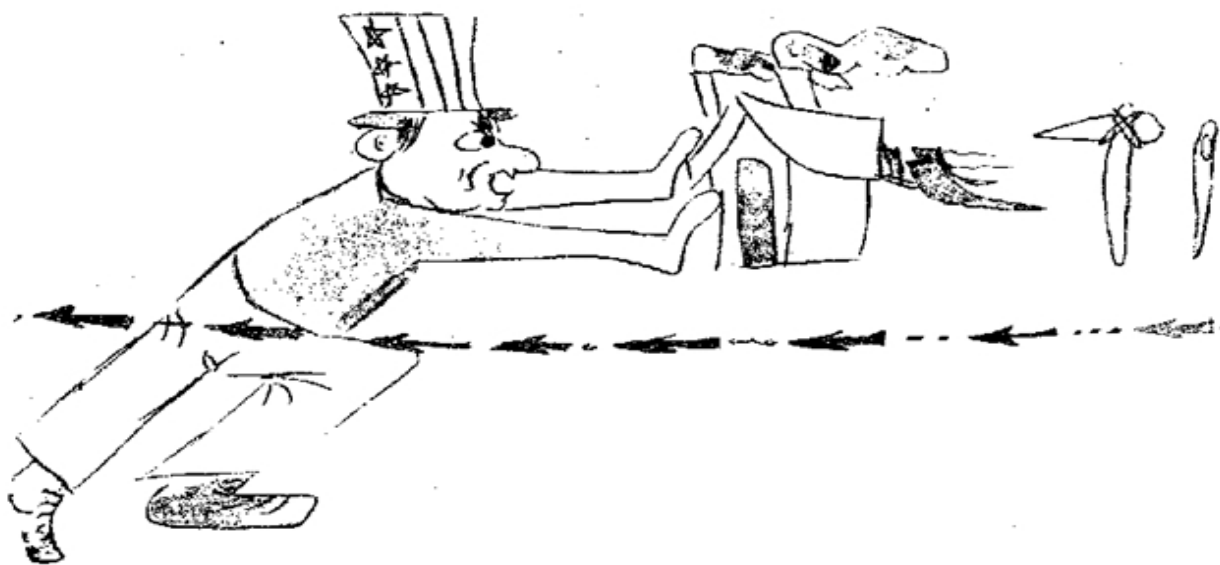
مرغه وخنډل او بيا يې وويل: (ته لکه چې ډېر وارخطا يې. که داسې څه ممکنه وای نو د لومړي نړيوال جنګ څخه وروسته به چې شوروي کې سوسيالستي انقلاب ترسره شو د ټول جهان ولسونو به د کارګرانو په رهبرۍ د پانګولی د له منځه وړلو په موخه انقلاب ته لاس اچولی وای. کارګري او آزادۍ بېنونکي انقلابونه په پړاويزه ډول د نړۍ په مختلفو هيوادونو کې ترسره کېږي.)

سړي وويل: (يوه بله پوښتنه هم لرم چې وروستي پوښتنه مې ده او هغه دا چې آيا امپرياليزم د علم او صنعت له پرمختګ سره موافق دی او کنه؟)

مرغه وويل: (تر څو چې پانګولی خپلی وروستی مرحلې امپرياليزم ته نه وي رسېدلي او د آزادۍ سيالی په حالت کې وي هر پانګوال هڅه کوله چې نسبت نورو ته د ده توکي ښه وي تر څو په آرامه او ګرانه بيه يې نظر نورو ته وپلوري. د همدې لپاره د صنايعو له پرمختګ

سره يې مخالفت نه کاو خو ځنگه چې پانگولي خپل وروستي پړاو امپرياليزم ته ورسېده لوی پانگوال چې ډېری تولید د دوی لخوا کېده دې پایلی ته ورسېدل چې خپلو کې سره سازش وکړي او د کارتلونو، سنديگاؤ او تراستونو پوسله تولید یوازي ځان پوری وتړي/انحصار کړي. نو کله چې توکو تولید انحصاري شوله هغه وروسته یې پخپله خوښه بیه/قیمت چې څومره د دوی غوښتل هغومره پورته وړله. یانې لکه مخکې مو چې وویل دوی تړون کاوه چې هیڅ یو پانگوال د دې حق نلري چې خپل توکي نظر هغه بل ته ارزانه وپلوري. دا ده چې پانگوال کولای شي د توکو بیه لوړه وساتي د صنعت ودي ته اړتیا نه مومي او د دې لپاره چې د تولیدي اوزارو وده د دوی عمر لنډ نکړي د صنایعو د ودې په وړاندي ودرېږي. نو په همدې اساس امپرياليزم د پرمختګ او ودې په وړاندي لوی خنډ دی. روښانه ده چې هیڅ ځواک نشي کولای د تولني، علم او صنعت د ودې خنډ وگرځي.

همدا ده چې امپرياليزم د څو سړي مار په څېر د مرګ په حال کې دی.)

شاوخوا نیمه شپه وه. الوتکه او سړی دواړه ستړي شوي ول. مرغه وویل: (هغه څه چې ما د امپرياليزم اړوند وویل هغه بنسټيز مسائل ؤ چې تا په دې اړوند نوری مطالعي ته آماده کړي. نیمه شپه ده. خوب نیولی یې، زه هم باید و لاړه شم؛ سبا راشه د ځنگله ها خوا د تې سره ته راشه چې یوزره ورنکی کتاب امانت درکړم.)

سړی خوښ شو او قول یې ورکړ چې سبا د ځنگله ها خوا ته لاړ شي. هغه ؤ چې یو بل ته یې شپه پخیر وویل ، الوتکه والوته او د شپې په تیارو کې ورکه شوه...

پای...

د امپرياليزم د نابودۍ په موخه مخ په وړاندي د خلقي - پرولتري انقلاب په لور!!!

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**